

Na vaše otázky
odpovídá Ondřej Štefl

ScioŠkoly

Co chcete vědět o ScioŠkolách

FAQ

Úvod

„Nejtěžší na světě je nemyslet na bobra,“ odpověděl prý jeden zen-buddhistický mnich na otázku svého žáka: „Mistře, co je nejtěžší na světě?“ Podobnou úvahu najdeme i v Platónově spisu Prótagorás. Zamýšlí se nad tím, že je třeba si pečlivě vybírat, co a od koho se budeme učit. Když sníme něco špatného, můžeme to vyzvracet. Pokud se nám ale dostane něco nežádoucího do hlavy, už to jen těžko dostaneme ven. Zbavit se toho, co máme v hlavě, je téměř nemožné.

My všichni jsme do školy chodili mnoho let. Velká část čtenářů tohoto textu chodila devět let do základní školy, čtyři roky na střední školu a pět let na vysokou. To je celkem 18 let. Mezi čtenáři je jistě i řada učitelů, kteří po ukončení studií nastoupili do práce – zase do školy.

Školu dobře známe, hlavně tu klasickou školu. Učitel stojí před třídou stejně starých žáků a vykládá jim látku, kterou někdo někde určit, často už nikdo neví proč. Žáci sedí v lavicích a poslouchají. Látka je rozdělena do předmětů, které většinou odpovídají vědeckým disciplínám. Rozvrh určuje, co se kdy učí. Hodina trvá 45 minut. Všechny děti v jednu chvíli dělají totéž, co jim určí učitel. Děti se látku naučí, tedy si ji zapamatují. Učitel ověří, zda děti umí zopakovat, co jim předtím vyložil. A dítě dostane známku. Tak jsme na to zvyklí a tak jsme to všichni zažili. Často si neumíme představit nic jiného. Proč taky? Prošli jsme tím a fungovalo to. Nebo ne? Nejde to dělat lépe?

Všichni si v sobě neseme mnoho zafixovaných představ o tom, jak škola normálně vypadá. A *normálně* často podvědomě znamená i správně. Cokoli jiného je pro nás cizí, neznámé. Proto často nedůvěryhodné, podezřelé či rovnou špatné. A těmhle našim zafixovaným představám, které o škole míváme, říkáme bobří.

Scioškola funguje jinak, než by podle našich bobrů měla škola fungovat. Ve ScioŠkolách pracují děti samostatně nebo ve skupinkách, aktivně se podílejí na průběhu hodin, samy si určují, jak budou pracovat a mnohdy i co budou dělat. Nedostávají známky. Projekty spojují více předmětů, ale i řadu různých dalších dovedností od komunikace přes empatii, řešení problémů až třeba po kritické myšlení. Děti se „neučí látku“, ale učí se rozumět světu kolem sebe a hlavně se učí učit se.

Koncept Scioškoly stojí na šesti hodnotách: svoboda, morálka – směřování k dobru, aktivita, optimismus, odvaha a otevřenost. A opírá se o deset pedagogických principů (viz příloha), z nichž poslední, ale určitě ne ten nejméně důležitý říká, že „víme, že toho o učení hodně nevíme“. To vlastně znamená „Pozor na bobry“. Učíme se spolu s dětmi a učíme se od dětí. Stále hledáme, jak pro děti vytvořit prostředí a podmínky, aby se mohly co nejlépe učit.

Přejeme příjemné a podnětné čtení!

Jsou ScioŠkoly všechny stejné?

Otevřeně řečeno, tuto otázku jsme si vymysleli sami. Je totiž třeba na samém začátku říct, že **NEJSOU**. Navíc to, co platí v jedné ScioŠkole teď, může být za půl roku jinak. ScioŠkoly mají především připravit děti na život za deset, dvacet, padesát let. A nikdo neví, jaký bude a co děti čeká. Jsme ale přesvědčeni o jedné z mála jistot – svět bude plný změn. Proto je heslem ScioŠkol „**Změna je pro nás trvalý stav**“. ScioŠkoly připravují děti na svět, kde se věci mění, což lze jen v prostředí, které se také mění a vyvíjí. Právě proto se musí měnit i ScioŠkoly.

Jedním z principů ScioŠkol je, že „víme, že o učení mnohé nevíme“. Nelpíme na tom, že „se něco nějak dělá“, ale pružně věci měníme, pokud nás k tomu vedou moderní vědecké poznatky kognitivních věd¹ nebo pokud vidíme, že něco nefunguje a že potřeby dětí jsou jiné. Za velkou částí změn, jimiž školy prošly, stojí právě děti.

ScioŠkoly se liší vnitřní organizací, metodami práce s dětmi, uspořádáním dne a samozřejmě se liší v konkrétních lidech, dětech, průvodcích i vedení v dané škole. Z druhé strany je jasné, že všechny ScioŠkoly mají stejnou ideu, stejné hodnoty, řídí se stejnými pedagogickými principy, kladou podobné nároky na průvodce. ScioŠkoly sbližuje i to, že si mezi sebou vyměňují zkušenosti a učí se od sebe navzájem.

Ať zvolíte jakoukoli ScioŠkolu, vaše dítě bude mít možnost zapojit se do rozhodování, bude pracovat pod vedením průvodců i zcela samostatně, bude se vzdělávat ve věkově smíšených skupinách...

¹ K tématu, že současné školství se řídí mnohem spíše společenskou objednávkou než výsledky vědeckého bádání, viz Feřtek, T.: Co je nového ve vzdělávání, 2015

Jak jsou na ScioŠkolách spokojeni rodiče a děti?

Na to je potřeba zeptat se jich. Ale něco napoví typický pondělní výjev před ScioŠkolou: děti do školy utíkají, neloudají se jako někam, kam se jim nechce. A rodiče někdy nadšeně, jindy překvapeně vyprávějí, že děti polovinu víkendu provzdychaly s tím, že už chtějí do školy. Další známkou spokojenosti rodičů je fakt, že k nám zapisují další děti, sourozence původních ScioŠkoláků.

Rodičů i dětí se na konci každého školního roku ptáme na jejich spokojenost se ScioŠkolou. Zde uvádíme pár čísel:

- 97 % dětí ze ScioŠkoly na Praze 9 by ji doporučilo svým kamarádům
- 98 % dětí ze ScioŠkoly na Praze 11 učení baví
- 95 % dětí ze ScioŠkoly na Praze 11 věří svým průvodcům
- 97 % rodičů brněnských ScioŠkoláků uvádí, že ve škole je příjemná atmosféra, a 95 % říká, že jejich dítě je na ScioŠkole mnohem spokojenější než na škole původní
- 94 % rodičů ScioŠkoláků z Olomouce si chválí způsob a četnost komunikace mezi nimi a školou

Ale abychom byli otevření, jsou i čísla, která nás potěšila o něco méně:

- 55 % dětí z Olomouce uvádí, že by potřebovaly častější zpětnou vazbu
- 15 % rodičů z Brna uvedlo, že jejich dítě na konci školního roku nerozumí čtenému textu lépe než na začátku školního roku
- 37 % dětí z první až třetí třídy nemá na jedné ze ScioŠkol pocit, že tu mohou něco ovlivnit
- nejčastější, mnohdy až nadpoloviční nespokojenost dětí i rodičů je se školními jídelnami

Tato zpětná vazba je pro nás poučením a pracujeme na tom, abychom tyto oblasti zlepšili.

Jak může vypadat běžný den ve ScioŠkole?

Na každé škole jinak. Třeba tak, že děti ráno přijdou do klubu, kde si mohou hrát, čist, odpočívat... Kolem půl deváté se sejde koleje nebo ranní kruh. Děti spolu posnídají, řeší, co chtějí do školy pořídit, co chtějí dělat... Dopoledne děti čeká čtení, psaní, matematika a angličtina. Potom se věnují práci na společných tématech, většinou široce pojatých, jako třeba aktivní občanství, lidské tělo, přírodní katastrofy. Do nich se promítají poznatky všech možných předmětů (od matematiky až po dějepis) a zkušeností (od péče o seniory až po návštěvu vědecké laboratoře). Děti se v tématech mohou soustředit na to, co je více zajímavé, třeba na elektrickou energii, problematiku energie jaderné, spalovací motory, tanec, kreslení komiksů, pokusy s lomem světla, tvůrčí psaní, lety do vesmíru, divadlo, výrobu masek, tvorbu prezentace o zajímavostech v okolí školy, školní časopis, přípravu přátelského fotbalového zápasu s jinou ScioŠkolou...

Jindy mají děti čas na projekty, se kterými samy přišly, např. programování, život běžných lidí v historických epochách, vady zraku, čtenářský kroužek...² Dáváme jim možnost volby. Klademe na ně tak velkou odpovědnost, jakou unesou, a pomáháme jim na cestě nejen za učení, ale i za rozvíjením schopnosti učit se – za studijní autonomií.

Po obědě jdou některé děti do klubu, jiné pokračují v tematických celcích.

Den ve ScioŠkole ale může vypadat úplně jinak: jde se na výlet, děti zkoušejí podnikat, do školy přijde nějaký odborník a pomáhá dětem jít skutečně do hloubky v tom, co je zajímavé, nadchnout je pro nové téma. Výuka tematických celků se odehrává třeba na poli.

Takhle popsal svoji návštěvu ve škole jeden z rodičů:

Zdravím, Jirko³,

dle dohody se konečně dostávám k sepsání dojmů ze stráveného dne ve ScioŠkole. No, je to trochu skoro reportáž. Pokud byste chtěl níže uvedené distribuovat či uveřejnit dále, nemám s tím žádný problém, resp. své dojmy budu takto rovnou formulovat.

Ve čtvrtek 8. prosince jsem využil ScioŠkolou často zmiňované nabídky zúčastnit se výuky. Přiznám se, že důvodem byly i často různorodé informace či zkušenosti kolující na sociálních sítích. Přiznám se, že ke ScioŠkole jsme po prvním roce zkušenosti začali být jako rodiče dokonce mírně skeptičtí. Naše dcera chodí do druhé třídy a příští školní rok by měl do první třídy nastoupit její mladší bratr. Osobní zkušenost bude tedy nejlepší, říkal jsem si. Napsal jsem tedy večer den před plánovanou návštěvou řediteli sms. Snad to nepůsobilo jako přepadová kontrola. Druhý den ráno se před školou ke mně hned hlásí učitel Lukáš. O mé návštěvě už ví. Informace se tedy šíří rychle.

² K tomu, že každé dítě je od přírody badatelem, viz např.: Medína, J.: Pravidla mozku, 2012

³ Jirka Hokeš je ředitel ScioŠkoly v Praze 11.

První, co mě po příchodu do tříd překvapí, je klid, který ve škole ráno panuje. A není to jen tím, že většina dětí využívá „mobilového okna“. První a druhý stupeň je jednak po celé dopoledne oddělen a tráví čas ve svých křidlech napravo a nalevo od schodiště. Zejména se ale děti připravují na výuku či se chlubí podklady či nápady na projekty. Mě se střídavě ujímají průvodci, dostanu i ranní kafe.

Brzy začíná výuka. Děti jsou rozděleny do skupinek v rámci dvou místností. Větší skupině se věnují dva průvodci, menší jeden. Na cca devět dětí připadá jeden průvodce. Je vidět, že děti jsou zvyklé na partnerské a bezpečné prostředí, nadšeně se hlásí, nebojí se nesprávných odpovědí. Hrají se hry na šibenici (hádání slova dle písmen), trénují se písmena v písance. Pak se děti při kytaře učí novou písničku, vánoční koledu. Na průvodkyni Janě a průvodci Lukášovi děti doslova visí. Zároveň vůči nim mají velký respekt a poslouchají.

Nenápadně se přesouvám po škole. Když se blížím do otevřené třídy/auly, stávám se svědkem, kdy průvodkyně Jana promlouvá starším dětem do duše. Projekt Samorost (samostatně si vymyslí a realizují projekt) je totiž výzvou a Jana dětem domlouvá, že jedou na 10 % plynu, ale mají na víc. Děti konstruktivně přispívají do diskuze. Nechci rušit, a tak se přesouvám do vedlejší třídy.

Za zavřenými dveřmi mě jako dnes již poněkolikáté zarazí ticho. Děti si něco počítají. Ten absolutní klid mě po pár minutách tak šokuje, až se nakonec zeptám průvodkyně, jestli se snad nepíše písemka. Odpověď mě uklidní, je tomu tak.

Mezitím o kus dál větší děti pracují na Samorostu. Jirka Hokeš mi po ránu zmiňoval, že někteří se rozhodli trochu programovat. Realita ale předčí očekávání. Několik skupinek dětí sedí u notebooků a píšou příkazy v Céčku. Z notebooku koukají dráty vedoucí do destičky s procesory, která je dále propojena s větráky, zemněním, světélky či motorky. Cílem jedné skupiny je například naprogramovat motor tak, aby o vánočních svátcích dvakrát denně na minutu spustil pásový podavač, který bude krmit rybičky v akváriu. Edison i Tesla by záviděli.

Vracím se do křídla prvního stupně. Část dětí se chystá do OC Chodov natáčet videoklip. Potvrzují si předem detailní instrukce, jak vše proběhne. Bude se totiž točit přímo v obchodech. Piluje se scénář,

kontrolují se kostýmy. Děti chápou, že akce bude částečně reprezentovat je samotné a školu a že nemá skončit přivoláním ochranky.

Ve třídě naší dcery, kam se vracím, vrcholí lepení, barvení a popisování přáníček do domova důchodců, kam se děti další týden chystají. Pak má následovat výroba betlémů. Je neuvěřitelné, kolik toho děti za dopoledne stíhají. Společnou výstavku betlému uzavírá loutkové divadlo u jednoho z nich, průvodci si s dětmi vypráví v době adventu příběh o putování do Betléma. Zároveň se popisuje život ve starověku. Nakonec se opět s kytarou zpívá vánoční koleda.

A aby zpěvu nebylo málo, cestou na oběd u šaten v klubu zazní pár rifů od Nirvany, ale pak již školní kapela za účasti řady dětí cvičí píseň pro Vánoční školní trhy.

Všem rodičům jen doporučuji navštívit ScioŠkolu i v době výuky. Pro mě je to určitě škola, kam bych jako dítě rád sám chodil.

Ještě jednou děkuji!

Jiří H.

Co je to studijní autonomie?

Svět se mění čím dál rychleji. Nevíme ani, jak bude vypadat za pět let, až současní pátáci dokončí školu, natož třeba v roce 2057, až současní prvňáci budou na vrcholu sil. Je stále těžší rozhodnout, co by se děti měly naučit, aby byly dobře připraveny na život. Jednou z mála věcí si můžeme být jisti – změny budou stále rychlejší, bude jich přibývat a mohou být zásadní a hluboké. Proto je jedním z hlavních cílů ScioŠkol připravit děti na změny. Připravit je tak, aby každou změnu považovaly spíše za výzvu než za ohrožení. „Když zesiluje vítr, někdo staví hradby, jiný větrné mlýny.“

Každá změna znamená, že je třeba se něco nového naučit. Dnešní děti se budou muset učit celý život. Proto pokládáme za klíčové, aby se absolventi ScioŠkol uměli a chtěli učit. Mluvíme o studijní autonomii.

Suchopárná definice studijní autonomie zní: *schopnost převzít kontrolu nad vlastním učením*. Jednoduše řekneme: umí se učit. Ale je to složitější. Pro nás studijní autonomie znamená, že se dítě umí rozhodnout, co se chce naučit, proč se to chce naučit, a ví, jak to efektivně udělat. Ani to ale nestačí, důležité je to opravdu udělat, naučit se to. Musí umět poznat, co už umí a co zatím ne. Důležitá věc, na kterou se často zapomíná: musí z toho mít dobrý pocit, protože pak se bude chtít naučit zase něco nového.

Studijní autonomie znamená, že dítě zvládá proces volby, co se bude učit, ví, kde získat informace, posoudí, které jsou pro něj vhodné, jaká metoda bude nejlepší k učení toho či onoho. Ví, zda si má najít odborníka, učit se z internetu nebo se domluvit se spolužákem, kterého zajímá něco podobného, takže se mohou vzájemně podporovat. Ví, kdy má o věcech diskutovat a kdy se ponořit do knih či internetu a sbírat informace. Aby dítě bylo studijně autonomní, musí se naučit číst, psát, počítat, rozumět anglicky, vyhledávat a kriticky posuzovat informace, mít základní přehled a znát samo sebe. Být studijně autonomní znamená umět požádat o radu, umět se motivovat, sledovat svůj vlastní proces učení atd.⁴

⁴ viz např. Gray, P.: Svoboda učení, 2012; Benson, P.: Learner autonomy in the classroom, 2003; Reeve, Jang: What Teachers Say and Do to Support Students' Autonomy During a Learning Activity, Journal of Educational Psychology, 2006

Rozvoj studijní autonomie je cílem, ke kterému směřují všechny ScioŠkoly. Je jasné, že děti ve studijní autonomii dosahují různé úrovně, když do ScioŠkoly přicházejí a když ji opouštějí. Věříme ale, že všichni ScioŠkoláci dosáhnou takové úrovně, aby byli schopni vybrat si, co je zajímavé, a tomu se do hloubky věnovat a naučit se vše potřebné. Včetně přípravy na přijímací zkoušky.

Hledáme různé cesty, jak studijní autonomii dětí rozvíjet. Jednou z nich jsou tři různé typy času a práce: a) čas, kdy se dítě vybavuje nezbytnými dovednostmi pro to, aby bylo autonomní ve svém učení, sem patří třeba i umět číst, vyhledávat informace, komunikovat, umět hodnotit svůj postup atd.; b) poloautonomní čas, kdy dítě volí mezi různými činnostmi, tématy a ve spolupráci s průvodcem se již učí samostatněji; c) autonomní čas, kdy dítě může pracovat na svém vlastním projektu. Podíl autonomního času vzrůstá spolu s věkem dítěte a také s rozvojem jeho autonomie, odpovědnosti a dovednosti. Necháváme děti volit, čemu a jak se chtějí věnovat, a vedeme je k tomu, aby za svou volbu nesly odpovědnost. Podporujeme jejich schopnost sebehodnocení, přemýšlení nad vlastním učením, silnými stránkami i rezervami.

Děti vedeme k autonomii nejen studijní, ale i praktické. Řešit konkrétní každodenní úkoly je totiž pro děti nejsnazší cestou, jak se naučit pracovat samostatně, plánovat a nést odpovědnost. Na většině škol fungují tzv. kruhy, skupinky dětí, které mají na starosti např. knihovnu, IT techniku, výtvarné potřeby... O svou oblast se starají, plánují její rozvoj, a dokonce spravují vlastní rozpočet.

Být studijně autonomní je mnohem lepší než umět řešit rovnice s neznámou ve jmenovateli, vyznat se v taxonomii členovců, umět vyjmenovat všechny Přemyslovce či odříkat Ohmův zákon. Kdo je studijně autonomní, ten se totiž umí cokoli z toho rychle a efektivně naučit. Kdo studijně autonomní není, umí jen to, co ho někdo naučil. A to jednou přestane stačit. Trochu to připomíná známé podobenství, že je lepší naučit lidi chytat ryby, než jim je dát.

Jakým způsobem se děti podílí na rozhodování ve škole a jejím fungování?

Na všech ScioŠkolách se konají pravidelná **shromáždění** žáků a průvodců, kteří mají zájem podílet se na rozhodování o společných věcech, účast je většinou dobrovolná. Každý účastník má rovnocenný hlas, ať jde o dítě nebo ředitele školy. Podněty přinášejí nejčastěji samy děti, buď samostatně, nebo skupinově za celou kolej. S návrhem může přijít i průvodce nebo někdo z vedení. Musí být ale připraven na to, že shromáždění může jeho návrh neschválit.

Jsou ale věci, které odhlasovat nelze. Na všech školách platí, že se lidé chovají ohleduplně k sobě navzájem i k věcem ve škole. Také hodnoty a principy ScioŠkol jsou nedotknutelné a slouží jako „ústava“ ScioŠkolních shromáždění.

Osvědčilo se nám, když děti o návrzích diskutují tak dlouho, dokud nedojdou ke shodě. Každý má právo se vyjádřit. Diskuse bývají někdy únavné a jejich výsledkem může být třeba jenom to, že se návrh nepřijímá. Právě tak se děti učí, že demokracie je komplikovaný, zdoluhavý proces. Každý má šanci změnit věci k lepšímu. A jsou-li děti přítomny, když se pravidla tvoří, jsou mnohem více motivovány je dodržovat.

*Na Praze 9 proběhla loni mezi dětmi několikaměsíční debata na téma **Jak omezit ve škole mobily**. S návrhem přišly samy děti, zdálo se jim, že si o přestávkách málo mezi sebou povídají. Výsledek? Mobilní telefony je možné o přestávkách krátce použít k tomu, aby žák vyřídil rychlou sms s rodiči nebo si pustil hudbu. Přístroj nesmí být vidět ani slyšet. V odpoledních hodinách je možné po omezenou dobu 20 minut hrát hry. Kdo tato pravidla poruší, sám odnese mobil do průvodcovny na zvláštní místo a vyzvedne si jej při odchodu domů. A funguje to!*

Budou děti umět to, co se učí v ostatních školách?

Tato otázka je velmi častá. Ukazuje jednoho z častých bobrů. Mnoho lidí má před očima iluzi, že děti v běžných školách umí to, co se učily. Neumí. Dokonce na to existují i data.

Jen necelá třetina sedmáků např. chápe, že všechno kolem nás, i chléb či řízek, se skládá z atomů. A to se tato otázka testovala krátce poté, co byla ve škole probrána „skladba hmoty“. Další pozoruhodné příklady toho, co všechno žáci na běžných základních školách nechápou, najdete na <http://blog.aktualne.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=26931>. Např. jen 58 % deváťáků přesně rozumí tomu, že voda teče z kopce. V rámci projektu Kalibro předložili sedmákům šest úloh vypadajících jako typické školní úlohy a žáci měli určit, ve kterých případech jde o nepřímou úměrnost. „Houslové trio hraje skladbu 8 minut. Jak dlouho by stejnou skladbu hrál smyčcový kvartet?“ (30 % žáků označilo za nepřímou úměrnost). „Přijde-li do kina 65 diváků, zůstane 45 míst volných. Kolik míst zůstane volných, přijde-li 80 diváků?“ (dokonce 66 % žáků).

Nejen děti, ale i někteří dospělí mají potíže správně chronologicky uspořádat lovce mamutů, vyhynutí dinosaurů, objevení Ameriky a první světovou válku. Dalším zajímavým příkladem je otázka, zda se může v přírodě přirozeně zkřížit pavouk s broukem a tesařík s hrobaříkem. Prakticky každý dospělý zaváhá. I mnozí vysokoškolsky vzdělaní lidé nakonec připustí, že to je možné. Pavouk a brouk se ovšem od sebe liší zhruba jako člověk a chobotnice a tesařík s hrobaříkem asi jako člověk s paviánem.

Děti z běžných škol zdaleka neumějí vše, co se učily. A každé dítě umí trochu jiné věci. Podobně to bude u dětí ze ScioŠkol. Chceme, aby ScioŠkoláci dobře uměli to, co potřebují pro svou studijní autonomii (číst, psát, počítat, mluvit anglicky), a o fungování světa měli nejen přehled, ale skutečně mu rozuměli. A pak už je jen na nich, v jaké oblasti půjdou více do hloubky – a zde budou umět rozhodně více než děti z běžných škol. Cílem je, aby se děti chtěly a uměly učit

a vše, co budou potřebovat, se kdykoli zvládnou naučit. V současné době již můžeme říct, že je možné k tomuto cíli systematicky směřovat – po pár měsících ve ScioŠkole vnitřní motivace většiny dětí roste, chtějí se učit více a jsou v tom samostatnější.

V žádné škole neumí děti všechno, co se učily. A ani děti ze ScioŠkol to umět nebudou. Ale budou na tom mnohem lépe. Nikdy je totiž nenutíme, aby se učily bez zájmu. Když se učíte se zájmem, chcete věci pochopit, porozumět jim. A když něčemu rozumíte, pamatujete si to a umíte to použít, je-li potřeba.

Když nemáte předměty, jak zajistíte, že se děti seznámí se všemi oblastmi?

Jde o to, které oblasti máte na mysli. Plže, mlže, lumírovce, lišejníky, dějiny staré Číny, pokémony, Přemyslovce, dělení mnohočlenu mnohočlenem, přímou úměrnost, zákony, bezpečnost na internetu, efektivní vyžití mobilního telefonu, konfirmační zkreslení⁵, programování robotů, nanovědu, rasy psů, rozborku a sborku samopalu kalašnikov? Schválně jsme vybrali směs nejrůznějších věcí, které se ve školách zpravidla učí, které jsou pro život užitečné, ale zpravidla se neučí, i věcí okrajových, perspektivních... A kalašnikovem jsme chtěli naznačit kulturní závislost (odhadujeme, že v Afganistanu to mnoho dětí umí). A přitom jsme se soustředili na „tvrdé znalosti“. Úplně jsme vynechali soft skills – umění se učit, kritické myšlení, výběr životního partnera, komunikace, spolupráce, vedení, empatie, práce s emocemi atd.

Jak je zřejmé, děti se zejména v oblasti tvrdých znalostí nikde a nikdy nemohou naučit všechno. Vždy se naučí jen něco.

Většina lidí má však bobra, že správné je, aby se děti ve škole naučily to, co předepisují osnovy. Dnes nemáme osnovy, ale Rámcový vzdělávací program, RVP. Ten obsahuje řadu věcí, mnoho užitečných a důležitých, ale také mnoho takových, o jejichž smyslu máme pochybnosti. Co třeba říkáte na to, že RVP očekává, že každé dítě na konci základní školy umí:

- objasnit funkci dvou organismů ve stélce lišejníků
- zapojit správně polovodičovou diodu
- využívat Ohmův zákon při řešení praktických problémů
- orientovat se na stupnici pH a změřit reakci roztoku
- formulovat a řešit reálnou situaci pomocí rovnic a jejich soustav

⁵ viz Kahneman, D.: Myšlení, rychlé a pomalé, 2012

- využívat při tvořivých činnostech prvky lidových tradic
- prokázat základní znalost chovu drobných zvířat
- využívat prakticky poznatky o působení magnetického pole na magnet a cívku
- modelovat a řešit situace s využitím dělitelnosti v oboru přirozených čísel
- vysvětlit různé způsoby výživy hub a jejich význam v ekosystémech
- vyjádřit vlastní názor k problematice zdraví a diskutovat o něm v kruhu vrstevníků, rodiny i v nejbližším okolí

Většinu těchto věcí děti umět nebudou, úplně stejně jako je neumí děti z ostatních škol a jako je všechny neumí téměř žádný dospělý.

Je ovšem jisté, že se děti ve ScioŠkolách seznámí s těmi důležitými věcmi ze všech oblastí života v našem kulturním okruhu (kalašnikov to asi nebude). Vede k tomu překvapivě snadná cesta. Důležité věci jsou důležité hlavně (i když nejenom) proto, že se s nimi opakovaně setkáváme, opakovaně je v životě potřebujeme, opakovaně se objevují v nejrůznějších kontextech. A protože ScioŠkoly jsou otevřené světu a životu (princip 3, viz příloha), tak se tam důležité věci opakovaně objevují, ať je to v projektech a aktivitách, které přináší průvodci, nebo v aktivitách, projektech, otázkách či zájmech dětí. Tak třeba celý život potřebujeme přímou a nepřímou úměrnost (mnozí dospělí ji sice neumějí, ale i to má nejspíše počátek v nefunkční škole), ta se proto objeví prakticky v každém projektu, kde se něco počítá (a počítá se v každém druhém). Stejně tak se skoro v každém přírodovědném projektu objeví zákon zachování hmoty nebo skutečnost, že svět se skládá z atomů a molekul. Podobně je to s důležitými historickými událostmi. Děti se s takovými věcmi setkávají opakovaně a v souladu s úrovní rozvoje intelektových schopností je zahrnují do svých konceptů světa. Pravda, lišejníky, dělení mnohočlenů mnohočlenem či Ohmův zákon a mnoho dalších věcí se objeví třeba jen jednou a krátce (objevit se musí, protože musíme dodržet RVP) a je pak na dětech, zda se vydají za dalším poznáním.

Ve ScioŠkole se snažíme rozlišit důležité od nedůležitého. RVP, jak je postaven a jak se v mnoha běžných školách používá, ovšem žádnou hierarchii v očekávaných výstupech nemá, a tak z jeho hlediska není žádný rozdíl mezi organismy ve stélce lišejníků a skladbou hmoty či mezi přímou úměrou a využitím dělitelnosti.

Jak zajistíte, aby si dítě nevybíralo neustále stejně zaměřené aktivity a projekty?

Po více než dvou letech zkušeností nic nenasvědčuje tomu, že bychom takový problém museli nějak intenzivně řešit. Jistě jsou děti, které (zatím) inklinují k určitým aktivitám a jiným se (zatím) spíše vyhýbají. Nikdy ne však zcela důsledně. Co děti dělají, na jakých aktivitách či projektech se podílejí, samozřejmě sledujeme, a pokud sledujeme určitou jednostrannost, probereme to s dítětem, eventuálně i s rodiči a hledáme příčiny, případně dítě opatrně vedeme žádoucím směrem. Píší opatrně, protože nejdůležitější příčina, proč se některým věcem dítě vyhýbá, je zpravidla v tom, že pro takovou problematiku ještě nedozrálo. V běžné škole se totiž překvapivě často ignorují jak vědou popsané vývojové fáze zrání dětí⁶, tak velké individuální rozdíly mezi nimi.

Jsou samozřejmě i témata, která nelze pominout, ať je to porozumění funkcím lidského těla, trojčlenka, první pomoc, globální problémy lidstva nebo klíčové okamžiky moderních dějin. Aby je žádné z dětí neminulo, nabízíme v určitou chvíli přiměřená témata, která danou oblast zahrnují.

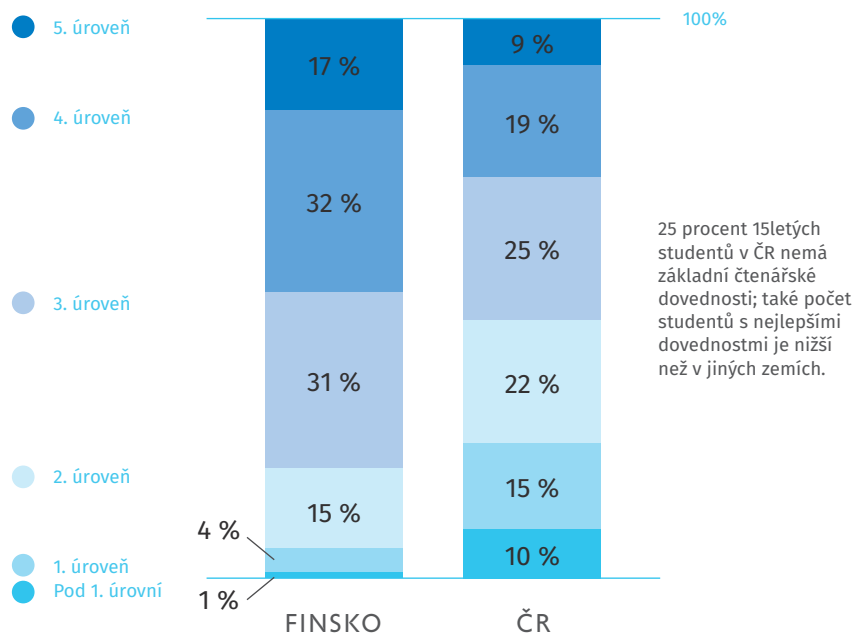
⁶ Viz např. Piaget: Psychologie dítěte a jeho fáze vývoje; významná polská psychologka Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, která dokládá (E. Gruszczyk-Kolczyńskiej Niepowodzenia w uczeniu się matematyki u dzieci z klas początkowych. Diagnostyka i terapia, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1985, rozdział 5 i 7.), že připravenost na výuku matematiky se u dětí v první třídě liší až o čtyři roky, teprve ve čtvrté třídě je 95 % dětí (pořád ne všechny!) schopno plně zvládat tu matematiku, která se běžně předkládá v první třídě.

Učíte děti číst?

Do pedagogicko-psychologických poraden přicházejí děti s vážnými studijními problémy. Často se ukáže, že příčina spočívá v tom, že neumějí číst. Formálně čtou, nahlas přečtou či alespoň přeslabikují předložený text, ale nerozumí mu, nevědí, co čtou. A některým z těchto dětí je 15 let! I podle mezinárodního šetření PISA je ve čtenářské gramotnosti v Česku 10 % patnáctiletých pod úrovní jedna, tedy v podstatě číst neumějí, a dalších 15 % je takových, kteří rozumí jen opravdu jednoduchým textům, např. příbalový leták k léku je pro ně natolik složitý, že po jeho přečtení nejsou schopni určit, jakou dávku podat dvanáctiletému dítěti.

Procento studentů podle úrovně čtenářských dovedností

Hlavní příčinu vidíme v tom, že se některé děti učí číst předčasně a vlastně trochu násilně. Věty typu „Ema má mísu“, „Máma mele maso“, které lze v slabikářích stále najít, jasně ukazují, že nejde o porozumění, ale právě jen o formální „čtení“.

Proto u dětí především nenásilně podporujeme aktivity, které k rozvoji čtení vedou, a pomáháme každému dítěti najít svou cestu. Jedno dítě chce po ostatních, aby mu předčítali nápisy, druhé kouká přes rameno někomu, kdo čte nahlas, jinému pomohou titulky u filmů nebo počítačové hry, další se vyptává na jednotlivá písmenka, někoho inspiruje jednoduchá kniha s obrázky. A některé děti už samozřejmě číst umí. Průvodci organizují čtenářské dílny, pravidelné hodiny čtení jsou ve všech ročnících. Děti s sebou nosí do školy svoje knihy, často je vidíte číst o přestávkách... a někdy i v hodině matematiky. Nejdůležitější je ovšem poznání, proč se děti naučí číst. Prostě proto, že v celém civilizovaném světě je čtení nezbytné. Každé dítě chce rozumět světu kolem sebe a k tomu potřebuje umět číst. A naučí se to v okamžiku, kdy je na to připravené.

Učíme, ale nenásilně. Na jedné straně je čtení hlavním nástrojem dalšího učení a studijní autonomie dítěte. Neumět číst totiž hodně komplikuje každé další učení. Na druhé straně mnohé výsledky naznačují, že učit děti číst předčasně může mít i neblahé následky: nechť ke čtení nebo v horším případě funkční negramotnost.

To ukazuje příběh jedné dívenky z brněnské Scioškoly. Kdykoli měla číst a psát, udělalo se jí zle. Učila se totiž číst a psát dříve, než na to byla zralá, a zcela se jí to zprotivilo. Průvodci ji nechali několik měsíců pouze cvičit grafomotoriku, vyprávět a kreslit příběhy. Po čase sama přišla s tím, že psát a číst chce, a po dalších několika měsících už četla stejně jako většina ostatních dětí.

Jak učíte češtinu?

Diktáty s dětmi nepíšeme! Proč ne? Děti se při nich učí gramaticky správně zapisovat cizí myšlenky (ne vlastní!) a jsou trestány sníženou známkou za každou chybu. Výsledkem je, že se v horším případě mnohé děti bojí psát a vyjadřovat složitější myšlenky. A v lepším případě při psaní soustředí velkou část svého úsilí na gramatickou správnost, což je brzdi v přemýšlení o textu. Přílišný důraz na pravopis mnohým dětem zabrání, aby se naučily dobře písemně vyjadřovat. Bojí se, že udělají chybu. Myslí na pravopis a už jim nezbývá kapacita rozmýšlet, co chtějí sdělit. A tak své vyjadřování nerozvíjejí a ten strach jim zůstane.

O pravopis jeví většina dětí zájem až o dost později, než kdy se na běžné škole učí. Z tradičních a kulturních důvodů ovšem klade řada dospělých, učitelů i rodičů důraz na gramatiku. Špatně nesou, když dítě ve třetí třídě, kdy se na běžné škole probírají izolovaně vyjmenovaná slova, napíše „babyčka“ nebo „vidra“.

Je mnohem důležitější, aby zaprvé děti uměly přesně a jasně vyjadřovat písemně a jistě i ústně svoje myšlenky. Zadruhé aby myšlenky byly dobře a srozumitelně logicky propojeny. Což, jak každý může vidět kolem sebe, ani mnozí dospělí neumějí. Teprve zatřetí je čas na to, aby byly správné i pravopisně⁷.

Abychom odpověděli na otázku, češtinu samozřejmě učíme. Aktuálně je na všech ScioŠkolách samostatným předmětem. Ale zdůrazňujeme, že to, co se děti učí, musí být **přiměřené jejich rozvoji** a musí se to samy chtít naučit. A to nejde jedna, dva, tři po sobě, jak je uvedeno výše. Děti se mohou naučit pravidla jako: hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny, nepsat „ofce“, „mňeli“ apod. Ale takových jednoduchých pravidel není moc a děti je rychle vstřebají. Podobně rychle se naučí předponu vy- či rozlišovat být a bít. Naopak řídké výjimky (což je vět-

⁷ Ano, ta věta je sice gramaticky správně, ale jinak je vadná. Všimli jste si? Správně by mělo být např.: Teprve později by měly mít čas učit se pravopisu. Ano, a v předchozí větě mělo být mnozí.

šina vyjmenovaných slov nebo složitá pravidla, např. psaní velkých písmen a čárek) mohou nechat na později⁸.

Děti to tak zpravidla samy vnímají, a když se jich v osmé třídě zeptáte, co by se chtěly naučit v češtině, zajímá je, jak je to se shodou přísudku s podmínkou několikanásobným nebo kolik „n“ se píše ve slově *denno* denně. Hlavně si ale hlídnou, aby jim všechno, čím tráví svůj čas, dávalo smysl. Nedokážou pochopit, proč se v testech na střední školu ověřuje schopnost rozeznat přísudek slovesný složený od přísudku jmenného se sponou.

⁸ Viz k tomu např. Pinker, S.: Jazykový instinkt - Jak mysl vytváří jazyk, 2010

Napínavá a dlouhá dobrodružství Jozífka a Lybentíny

SEZNÁMENÍ

byl jednou jeden kůň a jeden jezevčík kůň se jmenoval lybentína a pes jozífek nemňeli svého pána mňeli jenom jednu kouzelnou skříň když se na ní zmáčklo mačkátko a otevřela se tak se v ní objevilo to co si přály jednou v zimě lybentína povídá pojď jozífku ven budeme stavjet sňehuláky jozífek poslechne a hned se začne oblíkat a už jsou venku lybentína už válí kouly jozífek strká čumáčkem do koule lybentína už má sňehuláka celého hotového

SŇEHULÁKOVA DOBRODRUŽSTVÍ

a už tu stojí dva sňehulácy lybentína eště zabjehla rychle do chalupy zmáčkla tlačítka a už je venku sňích nigde a jen dva sňehuláci jozífek z lybentínou si chválí jejich dva vjerné sňehuláky koukej povídá jozífek nad náma letí škarodějnice a už je přič povídá jozífek lybentína povídá já spěchám na dostihy libentína si oblíkla drez s číslem 1 a už se loučí ahoj jozífek taky se loučí ahoj libentína rychle vzala jednoho sňehuláka který na ní vyskočil už jsou na velké pardubické kde právě hlásí START libentína dobjehla k cedule CÍL první hrála za čsfr diváci tleskají že vyhráli libentína dostala zlatou medaili s číslem 1

... Pokračuje dalších osm příběhů.

Tohle psala pětiletá holčička na počítači. Tahle holčička je dávno dospělá, umí šest jazyků. A co je nejzajímavější? Za mlada si přivydělávala jako jazyková korektorka.

Jak učíte angličtinu?

Když byli průvodci jedné naší školy na exkurzi na Islandu, zaujalo je, jak dobře tamní žáci mluví anglicky. Zeptali se jich, jak se to naučili. Odpověď byla překvapivě stručná – „YouTube“. Je mnoho způsobů, jak se naučit cizí jazyk⁹. Abyste uměli skutečně komunikovat, je nezbytná jedna věc. Pravidelně a intenzivně jazyk používat. Proto se snažíme, aby v každé ScioŠkole byl alespoň jeden rodilý mluvčí angličtiny jako průvodce nebo také ve školním klubu.

Angličtina je zatím na všech školách samostatným předmětem, zároveň jsou na řadě škol některé projekty vedeny anglicky. Děti jsou rozděleny do malých skupin podle své úrovně nezávisle na věku. Do ScioŠkol přicházejí i prvňáčci z bilingvních rodin. Výhodou je, že prakticky všichni průvodci umí anglicky minimálně na úrovni B2 (úroveň angličtiny při výběru průvodců nezkoumáme, ale prostě to tak vychází). Starší děti běžně dostávají psané materiály v angličtině nebo vyhledávají na anglických webech, pracují s anglickými ekvivalenty odborných termínů.

Jak děti hodnotíte, když neznámkujete? Jak je to s vysvědčením?

Nejlepší je zpětná vazba, kterou děti vidí samy i bez učitele. Když v jednom projektu postavily psí boudu a pes se do ní nevešel, nebylo zapotřebí jim říkat: „Máte to špatně, dostanete čtyřku.“ Samy chápaly, že ji musí rozebrat, spočítat rozměry, koupit nový materiál a postavit znovu. Podobně se děti učí mluvit, chodit a tisíce dalších

9 viz např. Scrivener, J.: Learning Teaching, 1994

věcí. Žádné hodnocení nebo známky k tomu nepotřebují. Napadlo vás snad desetiměsíční dítě známkovat za to, jak chodí? Zpětnou vazbu dostává od podlahy.

Ne všechny typy práce a učení však poskytují okamžitou a jasně srozumitelnou zpětnou vazbu. Je úkolem průvodců poskytovat dětem zpětnou vazbu, a to jak pozitivní, tak negativní. Zpětné vazby se dětem dostává během práce, po jejím skončení, při individuálních pohovorech... Vedeme ale děti k tomu, aby dokázaly samy hodnotit vlastní práci, a to jak její průběh, tak i dosažený výsledek. Průvodce pomáhá dávat sebehodnocení realistický rozměr¹⁰. Jinak pracujeme se zpětnou vazbou u malých dětí, které potřebují více chválit, předvádět, co umí, a jinak u pubertáků, kteří umí o své práci lépe přemýšlet, ale zároveň jsou citliví na hodnocení, srovnávání apod.

Zákon ukládá alespoň jednou ročně dětem vydat vysvědčení, může být slovní. To na ScioŠkolách využíváme. Když dítě opouští školu, musí dostat vysvědčení ve známkách. Zatím máme dojem, že pokud děti pochopí, jak na známkách vůbec nezáleží, bude to dobré. A když jim na konci docházky na vysvědčení dáme samé jedničky, nemůžeme nic zkazit.

Více než 90 % dětí ze ScioŠkol uvádí, že dobře poznají, co se jim daří a co ne. Zároveň ale říkají, že chtějí od průvodců zpětnou vazbu, uznání a ocenění toho, co se jim daří, a radu, co by příště mohly dělat lépe.

¹⁰ viz např. William, D., Leahyová, S.: Zavádění formativního hodnocení, 2015

Mají děti ve ScioŠkole čas vyběít se i fyzicky, vyřádit se?

Jednou z věcí, kterými se ScioŠkoly liší od většiny škol, je to, že se nesnaží rozvíjet jen mozky, duše dětí, ale i jejich sociální dovednosti, umělecké cítění, zručnost a samozřejmě tělesnou schránku.

Pohyb se u nás nesoustředí jen do hodin tělesné výchovy. Pravidelně ho zařazujeme v průběhu celého dne, ať již jako běžnou součást práce a učení, nebo ve chvílích, kdy se děti prostě potřebují vylítat a vyblbnout.

S dětmi hodně chodíme ven, podnikáme výlety (často i mnohakilometrové pochody)¹¹. Zkoušíme také netradiční sporty typu akrojóga, žonglování, tanec, bojová umění.

¹¹ O důležitosti pobytu dětí venku viz např. Weber, A.: Víc bláta!, 2015

Tráví ScioŠkoláci většinu času ve škole nebo chodí i ven?

Jedním z principů ScioŠkol je otevírání se světu. Snažíme se vycházet ze zdí škol tak často, jak je to možné a smysluplné. Na velké části ScioŠkol probíhají tzv. **dny jinak**, kdy jsou jeden den v týdnu děti mimo školu nebo se ve škole věnují praktickým, např. podnikatelským projektům. Také v rámci práce na různých probíraných tématech vycházíme ven a učíme se v terénu (ve firmě, muzeu nebo lese).

Za poslední dobu ScioŠkoláci pracovali na poli, prodávali vlastní cukroví na farmářských trzích, trávili čas v lese, jezdili na „survival“ výlety... Máloco se vyrovná pohledu na skupinu dětí vypuštěných do lesa, které si hrají, zkoumají, objevují a kladou průvodcům otázky. A učí se to, co je opravdu zajímavé.

*ScioŠkoláci z Prahy 11 měli v září tematickou výuku nazvanou „pole“. Učili se o plodinách z ČR, hnojivech, ekologickém zemědělství, skladbě jídelníčku... Většinu z toho přímo při fyzické práci na poli, v holi-
nách, na čerstvém vzduchu a pod příjemným podzimním sluníčkem.*

Od kolika hodin začíná ve škole výuka? Co se děje ve školním klubu?

Jednotlivé ScioŠkoly se v tomto různí. Délku vyučování určuje Rámcový vzdělávací program a je podobná jako v každé jiné škole v Česku. Vyučování začíná mezi 8:30 a 9:00. Školní klub je otevřen obvykle od 7:30. Prvňáčci končí obědem kolem poledne, starší děti někdy mají odpolední vyučování. Odpoledne mohou zůstat ve školním klubu. Klub končí obvykle mezi 16:00 a 17:00 dle potřeb žáků a rodičů.

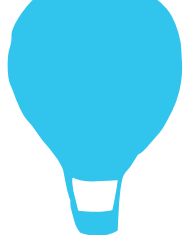
Ve školním klubu probíhají různé aktivity podle zájmu dětí i možností průvodců. Aktivity jsou postaveny tak, že se k nim mohou děti kdykoli připojit a zase se „odpojit“ a dělat něco jiného. To na druhou stranu znamená, že aktivity nejsou systematické a nenahrazují kroužky. Některé školy však nabízejí zprostředkování kroužků s externisty nebo vedení zájmových skupin v rámci klubu. V jiných školách vedou kroužky přímo děti. Třeba na Praze 4 si zorganizovala jedna šestačka kroužek street dance, na kterém učí tancovat osm dalších dětí. Snažíme se také, aby se v klubu často objevoval i rodilý anglický mluvčí.

Nejdůležitější je ale zcela volný nestrukturovaný čas, jehož obsah i formu si určují děti. Takový čas dnes dětem často chybí, ale přitom se ukazuje, že je pro rozvoj každého dítěte nezbytný.

Za školní klub se nic neplatí. Vybrané kroužky s externisty v rámci klubu se obvykle připlatejí.

Ve ScioŠkole na Praze 9 funguje kroužek modelářství, o jehož existenci nejprve průvodci ani nevěděli. Zjistili to tak, že z tiskárny začaly lézt předlohy modelů. Poté se dozvěděli, že kroužek vedou tři kluci, kteří si evidují zájemce, shánějí pomůcky apod. Po čase děti požádaly o „legalizaci“ tohoto kroužku a zařazení na oficiální seznam nabízených aktivit, protože jejich „modelářství je přece stejně dobré jako kroužky vedené průvodci“. A modelářství se stalo oficiálním kroužkem.

Kolik dětí má na starosti jeden průvodce?

Na ScioŠkolách máme ve školním roce 2017/2018 okolo 780 dětí a 100 průvodců, „klubáků“ a asistentů. Průměrně tedy vychází necelých osm dětí na jednoho dospělého. Průvodci často s dětmi pracují v tandemech nebo v týmech. Děti se rozdělují do skupin podle toho, na čem pracují, jaké téma si vybraly. A průvodci se jim v tom přizpůsobují. Každá aktivita, které se děti věnují, vyžaduje jinou míru podpory od dospělého. Na ScioŠkolách se tak můžete setkat s tím, že jeden průvodce intenzivně pracuje s deseti dětmi, s dvěma průvodci učícími v tandemu, ale nastávají i situace, kdy jeden průvodce je k dispozici třeba pětadvacetičlenné skupině dětí, které samostatně pracují na vlastních projektech.

Rádi bychom počet dětí na průvodce o něco zvýšili, abychom se přiblížili poměrům na běžných školách (na 2. stupni je dnes v běžných školách poměr 1:13). Naším cílem je vychovávat děti, které jsou samostatné a postupem času potřebují pomoc a podporu méně. Ideálně si s průvodcem přijdou popovídat a poradit se, jen když to samy uznají za vhodné, a třeba ani ne o učení.

S kolika průvodci se např. prvnáček potká během roku? Má někoho jako třídního učitele?

Každé dítě patří do své „domovské skupiny“, kterou jsou nejčastěji koleje (věkově smíšená skupina napříč všemi ročníky) nebo věková skupina (obvykle dvojročí nebo trojročí). Tato skupina má své stabilní průvodce (jednoho až tři), se kterými řeší každodenní „starosti“ a problémy, ale i radosti a nápady, které jinde nemají místo. Tam se děti nejvíce sbližují a měly by ke své skupině cítit sounáležitost.

Výhodou věkové heterogenity skupin je to, že každé menší dítě najde oporu nejen v dospělém patronovi, ale často a mnohem jednodušeji ve starším spolužákovi. Starší děti se zase přirozeně učí starat se o mladší a pomáhat jim.

Dítě tak má „svého“ průvodce, který patří k jeho domovské skupině. Zároveň ale poznává všechny průvodce ze školy. A pokud dítěti nějaký průvodce hodně sedne, může za ním kdykoli přijít. U starších dětí se průvodci střídají více, menším dětem dopřáváme větší stabilitu.

Dítě se setká a seznámí určitě se všemi. S kolika se bude potkávat častěji, v tom se liší škola od školy. Ve všech školách však máme instituci kolejí a jejich patronů. Kolej má podobný význam jako v knihách o Harry Potterovi. Vždy ji tvoří děti všech věkových skupin, měla by mít dva patrony z řad průvodců. Kolej je jakousi simulací velké rodiny a nemělo by v ní být více než 25 dětí.

Jakým způsobem a jak často škola komunikuje s rodiči?

Kromě PRDů (viz rámeček na straně 30) se konají nepravidelná setkání rodičů, setkání s průvodci, otevřené dny pro rodiče, jarmarky a řada podobných akcí. Někde si už rodiče organizují vlastní akce,

např. grilování na zahradě. Také podle svých možností a zájmů chodí do školy pomáhat. Např. seznamují děti se svou prací či s některými jejími aspekty nebo vedou spolu s průvodci nějaký projekt.

Kromě obdobných setkání jsou k dispozici informace o dění ve škole na internetu, ve školním systému, na facebooku a hledáme i další možnosti, jak rodiče s děním ve škole seznamovat.

I v tom se škola od školy trochu liší. Ve všech školách však organizujeme tzv. PRDy, resp. tripartity – Průvodce, Rodiče, Dítě, kde všichni společně probírají, co dítě ve škole dělalo v posledním období. Zpočátku jsou častější. A samozřejmě se scházíme s rodiči, když to z nějakého důvodu pokládá za potřebné kdokoli ze zúčastněných.

Jak obtížné je zařídit přestup do ScioŠkoly v září a jak v průběhu školního roku?

Člověk uvyklý na přemíru byrokracie se až diví, jak je přestup na jinou školu snadný. A to kdykoli během roku.

Pokud jste přijati do ScioŠkoly (v rámci zápisu nebo po pohovoru a dnech na zkoušku), spadá veškerá byrokracie na bedra školy. ScioŠkola informuje vaši bývalou školu o přestupu a vyžádá si dokumentaci žáka. A to je vše. Vy se nemusíte o nic starat, jen podepíšete smlouvu o vzdělávání ve ScioŠkole a druhý den sem může vaše dítě nastoupit.

Jak si ve ScioŠkole zvykají děti, které přestoupily ve vyšším ročníku?

To je různé. Ostatně samotné děti jsou různé. Máme ale zkušenost, že děti jsou od prvního týdne ve ScioŠkole spokojenější.

Některé děti si nesou větší jizvy, demotivaci či negativní postoje z původní školy, takže mají na začátku své docházky do ScioŠkoly tendenci rebelovat a vymezovat se. Např. jeden kluk asi měsíc tvrdohlavě odmítal tykat průvodcům: „Tykám si s kámoši, ale učitel můj kámoš není, je nepřítel.“ Pomáhá trpělivost a respekt – ze strany průvodců, ale i rodičů.

Některé starší děti po přestupu potřebují čas, aby se „odškolnily“. Zbavily se starých návyků, bolestí, nedůvěry... I děti mají své bobry. V tomto období jsou často méně produktivní v oblasti učení a i my jim dáváme čas zvyknout si na nová pravidla, nově nabytou svobodu a odpovědnost, čas vytvořit si pevné vztahy s ostatními dětmi i průvodci. Protože to je v adaptačním období to nejdůležitější. Může to trvat pár dnů, ale i dva měsíce. Trpělivost se však vyplácí. Dříve či později si děti zvyknou, přijmou ScioŠkolu za svou a jsou rády, že mají to „šťěstlí chodit právě na takovou školu“. To jsou slova jedné ze ScioŠkolaček, která k nám přestoupila do šesté třídy.

Ptali jsme se jedné dívky ze ScioŠkoly na Praze 9, jak těžké pro ni bylo změnit školu a v čem je ScioŠkola jiná: „První, co mi na ScioŠkole došlo, bylo, že změna je možná. Že když mi něco nevyhovuje, tak to můžu změnit. Někdy je to těžký, ale je to na mně a na tom, jak moc se snažím.“

Jiný kluk z páté třídy si stěžoval, že ho „ScioŠkola nic nenaučí“. Ostatní spolužáci mu na to odpověděli: „Ale tak to si vůbec nepochopil tuhle školu. Není tu od toho, aby tě něco učila. Ale ty si tu od toho, aby ses něco učil!“

Jak se vybírají děti?

Nežřídko se stává, že přicházejí rodiče, kteří od školy očekávají něco jiného, než nabízíme. Např. se často setkáváme s představou rodičů, že děti přimějeme k co nejvyšším akademickým výkonům, začneme je připravovat na nějaké těžké zkoušky typu IB (International Baccalaureate) s perspektivou, že půjdou třeba na Harvard. Říkáme tomu výkonový přístup, ale to my neděláme. Jiní rodiče po nás chtějí opačný extrém – neustálé opečovávání a rozmazlování dítěte, vyhovění všem jeho náladám a požadavkům. Neděláme však ani toto. Většinou se nám podaří rodičům z obou těchto krajních pólů jejich záměr dát dítě na naši školu rozmluvit.

Pokud by totiž panoval nesoulad mezi představou rodičů a tím, co ScioŠkoly nabízejí, dříve či později by to vedlo k problémům a nespokojenosti jak na straně rodičů, tak i na straně školy. A hlavně by to nepřineslo nic dobrého dítěti. Proto se při zápisu setkáváme s dítětem i rodiči osobně. Po minulých zkušenostech dbáme na to, abychom mluvili s oběma rodiči, a to i v případě, že jsou rozvedeni.

Dále také vyžadujeme, aby nás rodiče seznámili s případnými problémy, které si jejich děti přinášejí z MŠ nebo ZŠ. Už se stalo, že jedna maminka nám zapomněla sdělit, že má ke svému dítěti mnohasetstránkovou dokumentaci od pedagogicko-psychologických poraden i od psychiatrů. Proto jsme oznamovací povinnost rodičů zakotvili do

smlouvy. Jsme zvyklí, že k nám přicházejí děti, které mají na běžné ZŠ problémy, přičemž často jde o problémy spíše na straně školy než dítěte. Velkou část problémů umíme řešit, potřebujeme však vždy vědět, s jakými potížemi dítě přichází, abychom na ně dokázali reagovat. Také pro děti špatně snášející změny nemusí být ScioŠkola ideální. Naše možnosti pracovat s takovými dětmi mají své limity. Zejména v tom, že pozornost věnovaná takovým dětem nemůže být na úkor ostatních.

Děti se nevybírají! ScioŠkoly nejsou výběrové školy. Pokud je dětí více než míst, losujeme pořadí k osobnímu pohovoru. Klíčové je pro nás vyjasnit si s rodiči, zda jejich představy o vzdělávání jsou v souladu s našimi principy a hodnotami.

Proč berete do jednoho ročníku jen cca 15 dětí a nevedete paralelky?

ScioŠkoly by nikdy neměly mít více než 150 dětí. Tolik mívaly skupiny lovců a sběračů a tolik mají dodnes kmeny na Papui-Nové Guineji. Antropologové prokázali¹², že na osobní, byť vzdálenější úrovni jsme schopni mít vztah s cca 150 lidmi. Proto v jednom ročníku (z devíti) bývá kolem 16 až 17 dětí.

¹² viz např. Barret, L., Dunbar, R., Lycett, J.:Evoluční psychologie člověka, 2007

Je ScioŠkola vhodná i pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami? Mohou k vám chodit?

ScioŠkoly navštěvují děti s různými vzdělávacími potřebami – počínaje poruchami učení (dysgrafie nebo dyslexie) přes poruchy pozornosti, vozíčkáře až po děti s Aspergerovým syndromem. Při přijímání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami dáváme pozor na to, zda je pro dané dítě ScioŠkola vhodná. Mnozí ze ScioŠkoláků s Aspergerovým syndromem u nás prospívají výborně, ale také víme, že jiní by se u nás trápili, např. děti s potřebou jasné struktury, řádu, ticha... Takovým ScioŠkolu nemůžeme s klidným svědomím doporučit. Jde nám o to, aby dítě zvládalo ScioŠkolu a také aby ScioŠkola zvládala dané dítě, aniž by to bylo na úkor ostatních.

Setkáváme se s tím, že „papír“ a diagnóza z poradny nutně neznamená, že dítě potřebuje nějakou nadstandardní péči. A také s tím, že mnoho dětí bez „diagnózy“ potřebuje hodně intenzivní péči průvodců, protože jejich potřeby jsou opravdu speciální, byť na to „papír“ nemají. Proto se ještě před přijetím hodně bavíme s rodiči i dítětem, mapujeme jeho potřeby a schopnost sžít se a být spokojené ve ScioŠkole.

Snažíme se, aby ve ScioŠkolách dostaly děti se speciálními vzdělávacími potřebami odpovídající péči. Avšak nikdy ne na úkor ostatních. Proto přijímáme jen tolik dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, kolik jich zvládneme opravdu kvalitně vzdělávat a začlenit.

Jak pečujete o dys- děti?

Jak nejlépe umíme ;-). Na každé škole je někdo, kdo se v problematice různých dys- vyzná. Ukazuje se, že v naprosté většině případů jde spíše o nerespektování zrání dítěte než o nějakou poruchu. Naším prvním a zjevně nejúčinnějším opatřením k dys- poruchám je počkat. A to vyžaduje velkou trpělivost i od rodičů.

Při práci s dětmi s poruchami učení je pro nás klíčové jim to učení neznechutit. Nevyžadovat po dysgraficích úhledné písmo (to ale nevyžadujeme po nikom), nelámat dyslektiky do čtení dříve, než jsou zralí, apod. A důležité je pro nás i to, aby všechny děti zažívaly úspěch, kterého se často právě dětem s poruchami učení v běžných školách nedostává.

Také máme zkušenost, že má-li dítě nějakou obtíž, je mnohem citlivější na případné rozdíly v přístupu rodiny a školy. U těchto dětí je nutná spolupráce rodiny a školy, což někdy vede ke změnám ve fungování rodiny – ale pokud se rodiče na tuto cestu chtějí vydat, stojí to za to.

Dostanou se děti na střední školu? A obstojí tam?

Podobnou otázku mi kladli rodiče před více než dvaceti pěti lety, když jsem založil PORG. „Dostanou se naše děti na vysokou školu?“ (PORG byl hodně jinou školou než ostatní.) Ujišťovali jsme je, že když budou chtít, jistě se dostanou. A také se všechny děti dostaly. Pro mnohé z nich však bylo setkání s běžnou vysokou školou velkým zklamáním a mnozí odešli – pracovat do zahraničí, na jinou vysokou školu, hledali svoji cestu ke vzdělání.

Úspěšné přijetí na střední školu závisí zejména na složení konkrétního testu, což je věc, na kterou se dá snadno a rychle připravit. My se snažíme děti připravit spíše na život, což je úkol výrazně těžší a s požadavky přijímaček nemá moc společného. Proto nechceme obsah

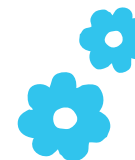
vzdělávání přizpůsobovat nějakým testům, které mohou pominout nebo se za dva roky změnit. Děti ze ScioŠkol by měly být na mnohem vyšší úrovni studijní autonomie než děti z jiných škol, než jsem byl já a než jste byli nejspíš i vy. Předpokládáme, že si s přípravou z velké části poradí samy. Nicméně bude-li to třeba, s přípravou na přijímačky pomůžeme. Jako jim pomáháme se vším, co se chtějí naučit.

Většina dětí, které dnes chodí do ScioŠkol, má za sebou několik let na jiných školách. Když přestoupily k nám, musely si zvyknout na jiný systém, přiměřeně reagovat na změnu. Na tu první změnu je nikdo nepřipravoval, a děti to přesto zvládly. My je na změny připravujeme, to je naším hlavním cílem. A nedá mi to, abych to neuzavřel bonmotem. Obstojí učitelé na státní střední škole v kontaktu s dětmi, které projdou ScioVzděláváním?

Pokud budou chtít, jistě se dostanou. Připravit se na případné přijímačky (třeba už za pět či devět let vůbec nebudou) pro ně nebude problém. Leccos z potřebných znalostí jistě budou umět, ale hlavně se budou umět učit – studijní autonomie je jedním z hlavních cílů ScioŠkol.

Bude ScioŠkola i u nás? Kolik chcete mít ScioŠkol?

Pro vznik ScioŠkoly musí být splněny tři podmínky. Zaprvé musí být dostatek zájemců ochotných platit školné. Orientační limit je 80 dětí ve věku 6 až 12 let. Druhou podmínkou je vhodná budova. 700 až 1200 m² v co největší míře splňující požadavky na školu. Měla by mít zahradu. Pak záleží na jejím stavu, nutných investicích do rekonstrukce a na ceně nájemného. Budovy si pronajímáme, nekupujeme je, na to nemáme kapitál. A třetí podmínkou je souhlas obce a následné zapsání školy do školského rejstříku.

Zatím se snažíme zakládat tři školy ročně. Naší snahou je postupně uspokojit poptávku. Kolik škol nakonec bude, uvidíme právě podle poptávky. Zájemců přibývá. Obvykle se sdružují kolem facebookové stránky Chceme ScioŠkolu v... (Zlíně, Táboře, Plzni, Turnově...).

Jsou-li splněny všechny podmínky, ScioŠkolu založíme. Možná ne hned, ale brzo.

Budete zakládat i střední, mateřskou nebo vysokou školu?

Střední školu bychom rádi v Praze otevřeli k 1/9/2018. Aktuálně na jejím založení pracujeme. Mateřskou školu jsme zvažovali, ale nezdá se nám, že by to byl náš obor a něco, v čem by naše know-how mohlo být významnějším přínosem. Navíc máme dojem, že ve většině míst lze najít dobrou mateřskou školu. Vysokou školu zcela nevyklučujeme. Změna je pro nás trvalý stav. Ale zatím to není na pořadu dne.

Jak se vybírají průvodci a ředitelé, podle čeho?

Kvalita škol je postavena především na lidech, proto jejich výběru, zaškolení a průběžnému vzdělávání věnujeme velkou pozornost.

Usilujeme o to, aby byl tým na každé škole vyvážený. Chceme zde mít jak lidi, kteří už mají vlastní děti, umí jim dobře nastavovat hranice a efektivně s nimi pracovat, tak mladé nadšence, kteří mají často neotřelé nápady a velké nadšení pro věc. Víτάme dobré pedagogy, kteří uplatní své zkušenosti, i lidi bez pedagogického vzdělání, kteří zas nemají tolik bobrů. Pestrost týmu je zaručena tím, že vybíráme lidi s různým zaměřením a různými zájmy. Chceme, aby každý z průvodců do školy něco zajímavého přinášel, ať je to znalost historie, vášně pro tanec nebo zkušenosti se stavbou lodí. Pozornost věnujeme také vyváženosti zastoupení mužů a žen.

Při zakládání nové školy nejdříve vybíráme vedení (ředitel/zástupce), které se seznamuje s filozofií ScioŠkol i Scio a s nastavenými procesy a následně se podílí na výběru průvodcovského týmu.

Na místa průvodců i ředitelů se stále hlásí hodně lidí (i když vzhledem k současnému stavu trhu práce počty klesají). Na ředitele je to v průměru asi 25 uchazečů na jedno místo, u průvodců kolem deseti. Všichni už v první reakci na inzerát musí zpracovat úkol – třeba připravit pětihodinový projekt pro 12 dětí. Na základě toho vybrané pozveme k osobním pohovorům a k několikahodinovému assessment centru. V dalším kole pak pracují přímo s dětmi na některé ScioŠkole. A konečné slovo při výběru každého, kdo chce ve ScioŠkole pracovat, mám já.

Jak jsme si již ověřili, skupina takových lidí (viz rámeček) se umí ke každému problému postavit a společně ho vyřešit. Když jsem takový tým viděl vymýšlet a připravovat program školy, měl jsem dojem, že by v případě nutnosti i sestrojili letadlo. My po nich chceme, aby „sestrojili“ ScioŠkolu.

Vybraní lidé musejí být především v souladu s naší představou o vzdělávání, podobně jako rodiče dětí se zájmem o ScioŠkolu. Kromě samozřejmých požadavků, jako že je musí bavit práce s dětmi, je nutná přirozená autorita. Je pro nás zcela klíčové, aby šlo o integrované, vyrovnané a otevřené osobnosti, které jsou schopné zpětnou vazbu nejen dávat, ale i přijímat. Nebojí se problémů a postaví se většinou, když je to třeba. Na nic si nehrají a nemají potřebu ostatním něco dokazovat, zejména ne dětem.

Jak vypadá náš inzerát na ředitele:

Do nových ScioŠkol hledáme odvážné ředitele a zástupce

Hledáte novou životní výzvu? Máte rádi děti? Je vám blízká oblast vzdělávání? Baví vás tvořit něco nového? Víτάte svobodu? Chcete přinášet své nápady, podílet se na vzniku školy, do které byste i vy rádi chodili? Pak je to práce pro vás.

Koho hledáme?

- Hodnotami ScioŠkoly jsou svoboda, morálka, otevřenost, aktivita, optimismus a odvaha. Musí to proto být důležité hodnoty i pro každého zájemce. Jako ředitele/ ředitelku nebo zástupce/ zástupkyni nově založené ScioŠkoly hledáme člověka, který je odvážný, aktivní, otevřený novým podnětům, pozitivní, morálně na výši, zodpovědný a svobodomyšlný.
- Velkou výhodou je praxe ze školství nebo jiné vzdělávací instituce (pedagogické vzdělání však není podmínkou).

- Důležitá je pro nás zkušenost s vedením týmu nebo nějakého většího projektu.
- Uvítáme zkušenosti z práce s dětmi, případně orientaci v problematice vzdělávání.
- Nutností je aktivní přístup, schopnost postavit se problémům a řešit je.
- Vedení ScioŠkoly musí být schopné a ochotné naslouchat průvodcům, dětem i rodičům a poskytovat jim podporu, zároveň ale musí mít přirozenou autoritu. Prostě, být dobrým leaderem.
- Věk nerozhoduje.

Co nabízíme?

- Práci snů pro lidi, kteří chtějí změnit svět!
- Úchvatnou, smysluplnou, ale vyčerpávající práci.
- Velkou důvěru ve vaše schopnosti, plný respekt.
- Možnost učit se stále novému.
- Podporu od lidí ze Scio, sdílení zkušeností a inspirací s lidmi z ostatních ScioŠkol.
- Možnost spolu se svým týmem a dětmi utvářet konkrétní podobu své školy a vyjadřovat se i k ostatním ScioŠkolám.
- Výjezdy do inspirativních škol v ČR, v Evropě a možná i jinde.
- Adekvátní platové ohodnocení.
- Budete vzdělávat a vychovávat budoucí generaci, a tím se podílet na tom, aby svět byl lepší.
- Denně můžete sledovat, jak děti rostou, učí se, zrají, a budete tak moci přímo vidět výsledky své práce.

Máte odvahu to zkusit? Zkuste to! A čtěte dál. Nebo o tom řekněte přátelům, příbuzným. Třeba je to práce snů právě pro ně. * Video o ScioŠkole <https://www.youtube.com/watch?v=WrzljXwAbqo>

Jak se bude vyvíjet vaše práce

První období - výběr mezi uchazeči: Na základě zaslaných materiálů vybereme lidi do druhého kola, se kterými se sejdeme, možná i dvakrát. Navštíví Scio. V dalším kole se podívají na den či dva do některé ScioŠkoly. Nejspíš pak zorganizujeme nějaké assessment centrum a možná ještě dostanou nějaký další domácí úkol.

Druhé období – externí spolupráce: Očekáváme, že si vybraní uchazeči najdou v průměru dva půldny v týdnu, kdy mohou být ve Scio, třeba nepravidelně, někdy i k večeru, o víkendu, podle jejich možností. Budou se seznamovat s fungováním firmy, s lidmi ve Scio, s budoucími kolegy, navštěvovat ScioŠkoly. Budou samozřejmě pomáhat s agendou, která jim sedne, nebo s ní třeba budou mít zkušenost.

Třetí období – součást týmu ve Scio: Mělo by jít o poloviční až plný úvazek. Uchazeč se už plně zapojil do práce skupiny ve Scio, která má na jedné straně na starosti zakládání nových škol a na druhé straně pečuje o školy již založené, sleduje je, pomáhá jim.

Čtvrté období – vlastní škola: Plný úvazek. Vybrané vedení má na starosti otevření své ScioŠkoly. Především se podílíte na výběru průvodců, propagaci, později tvorbě týmu, vzdělávání průvodců, přijímání dětí a vedle toho máte na starosti budovu, administrativní záležitosti a desítky dalších věcí. Ve všem jsou mu nápomocní lidé ze Scio, ale vedení školy jsou už ti, kdo projekt nové ScioŠkoly vedou a nesou za něj zodpovědnost.

První období by mělo trvat maximálně měsíc, druhé dva až čtyři měsíce, třetí a čtvrté pak už podle potřeby a možností uchazeče. Vše je věcí dohody. Čtvrté období končí 15. srpna, kdy se skutečně i formálně ujmete vedení školy.

Za první období nic nedostanete, ale taky nemusíte nic platit ;-). V druhém období budete mít smlouvu o provedení práce. Ve třetím a čtvrtém

tém období už můžete být zaměstnanci společnosti Scio, případně být OSVČ nebo na dohodu, to záleží na vás a např. na vaší souběžné práci. Odměna se všech případech odvíjí od úvazku a pravidel odměňování ve Scio. Plat ředitele a zástupce je podobný jako ve státní škole, snad o něco vyšší. Zbohatnout se na tom nedá, ale žít se s tím dá i se třemi dětmi a hypotékou. A jak říkáme, je to práce snů. Ve společnosti Scio i ve ScioŠkolách ovšem máme heslo: Změna je trvalý stav. Takže všechno může být nakonec trochu jinak a třeba někdo z vás nakonec skončí ve Scio na pozici projektového manažera. I to se u nás stává.

Co je nyní třeba udělat? Je třeba nám poslat:

Životopis: kromě obvyklých věcí navíc prosím uveďte všechny zkušenosti s vedením lidí a všechny zkušenosti v práci s dětmi, i ty méně významné, kolik máte dětí (důležitá zkušenost ;-)), v jakém věku a co dělají.

Motivační dopis: mj. prosím odpovězte na následující otázky:

Na co byste se v nové práci nejvíc těšil/a?

Čeho byste se naopak nejvíce obával/a?

Co byste se potřeboval/a naučit?

Podle čeho by po roce činnosti školy měla být posuzována kvalita vaší práce? A podle čeho po deseti letech?

Domácí úkol: vypracujte prosím řešení následujících situací:

Rodič si stěžuje, že jeho dítě neumí ve 2. třídě číst tak dobře jako jeho vrstevník na klasické škole. Jak budete s rodičem komunikovat? Je za vámi první týden fungování školy, který byl poměrně náročný. Máte s týmem průvodců zorganizovat propagační akci své školy, která bude probíhat za týden o víkendu. Jaké můžou nastat v týmu komplikace a jak se k nim postavíte?

Všechny podklady zašlete na adresu zsladkova@scio.cz.

Neúplné žádosti bez dalšího vyřazujeme. Jestli to pro vás má být práce snů, tak jste si to asi přečetli až do konce ;-).

Musí mít průvodci pedagogické vzdělání podle zákona?

Alespoň někteří ano, abychom vyhověli zákonu o pedagogických pracovnících (který ale pokládáme za škodlivý a nesmyslný). Nemusí ho však mít všichni. Kdo ho nemá, nemůže být oficiálně veden jako učitel, ale jen jako asistent. Výhodou soukromé školy je, že jejich platy mohou být stejné. U těch, kteří vzdělání mají, je ale pro nás více než to důležitá odpovídající pedagogická praxe. Při výběru průvodců se tedy na pedagogické vzdělání ohlížíme jen z části. Zajímavou zkušeností je, že častěji vybereme skautského vedoucího než absolventa pedagogické fakulty.

Máte fluktuaci průvodců? Odešel někdo?

Týmy na našich školách jsou poměrně stabilní a k fluktuaci dochází minimálně. Občas se stane, že ze školy nějaký průvodce odejde. Jedná se však v součtu o jednotky lidí. Větší část odchodů je způsobena radostnou událostí (mateřství), někdy se ale zjistí, že se představy a očekávání různí. Pak je nejlepší spolupráci ukončit. Rychle se mění podmínky a startupový režim fungování, hlavně v prvním roce školy, jsou pro některé lidi přeci jen náročnější, než čekali. Vždy se ale snažíme loučit v dobrém a často i spolupracujeme dále, např. formou externí spolupráce.

Co dělá Scio pro ScioŠkoly?

Každá škola má velkou míru autonomie, která se v průběhu jejího trvání zvyšuje. V rozjezdu škol je podpora ze strany Scio větší a obnáší především zajištění budovy školy, splnění legislativních požadavků pro vznik školy, výběr týmu, nabídku vzdělávání, pomoc s přijímáním dětí a metodickou podporu při vzniku koncepce školy. Scio pak poskytuje průběžně pomoc všem školám ve věcech, které jsou společné a nejsou vázány na konkrétní lokalitu, a také zajišťuje služby právní, účetní, marketingové a personalistické. Důležitá je podpora metodická a pedagogická, kdy Scio přenáší zkušenosti mezi školami, nabízí metody, techniky práce s dětmi a poskytuje průvodcům i vedení zpětnou vazbu formou návštěv, SWOT, rozhovorů, dotazníkovým šetřením mezi rodiči i dětmi.

Realizujeme pravidelná setkávání vedení všech ScioŠkol a Scio, kde se řeší strategické otázky týkající se dalšího směřování i věci provozního rázu a sdílení zkušeností z praxe. Několikrát do roka se sjedou kromě vedení a lidí ze Scio i průvodci ze všech ScioŠkol. Na těchto akcích se hodně pracuje, ale je tu prostor i pro vzájemné poznání, společné zážitky a zábavu. Výhodou je, že žádná škola ani žádný člověk na problémy není sám. Pokud si někdo neví rady nebo má nějaký problém, může ho řešit s kolegy ze své školy, může kdykoli zvednout telefon a o radu si zavolat do jiné školy nebo do Scio. Podporujeme návštěvy a výměny lidí, vedení, průvodců, ale i dětí napříč školami.

Co je ScioPolis?

Stručně řečeno je to společenství lidí, kteří sdílejí společnou věc, společné hodnoty a mohou si navzájem pomáhat. Všichni (rodiče, děti, průvodci, vedení ScioŠkol, pracovníci Scio – což je v současné chvíli více než 2000 lidí) se podílíme na vzniku a rozvoji úžasného projektu ScioŠkol. Nejde o Scio ani o každou jednotlivou školu, ale jde o celý

projekt – **ScioPolis**. Ten nemá menší cíle než změnit nebo alespoň posunout vzdělávání v Česku a jednou třeba i jinde. Každá ScioŠkola, lidé kolem ní i lidé ze Scio k tomu přispívají a je důležité, aby všichni tenhle společný cíl sdíleli a uvědomovali si svůj podíl na něm i díl své zodpovědnosti. Proto je dobré, aby to celé mělo svoji identitu, místo, tradice, rituály, setkávání apod. A také své jméno ScioPolis.

13. dubna 2018 proběhne v Praze první ples ScioPolis.

ScioPolis nejsou jen lidé ze škol, ale také rodiče, děti a ti, kteří ScioŠkoly podporují. Proto poskytujeme prostor pro setkávání i jim, např. nabídkou různých akcí, besed a seminářů. Na rodiče se často obracíme i v případě, že nás zajímá jejich názor na nějakou plánovanou inovaci nebo potřebujeme pomoci, např. sehnat ověřenou firmu na rekonstrukci nově vznikající školy či při hledání nějakého experta, který by přišel dětem představit svou práci do školy nebo je vzal k sobě do práce.

Principy a hodnoty ScioŠkol

Pedagogické principy ScioŠkol

Pedagogické zásady ScioŠkol vycházejí z poznatků kognitivních věd. Poslední zásada říká, že toho ještě hodně nevíme, ale na druhé straně rychlý rozvoj kognitivních věd v posledních desetiletích přináší velice rychle nové poznatky, které často vyvracejí naše pevně zakořeněné představy o tom, jak by škola správně měla fungovat, naše boby. Na rozdíl od hodnot, které jsou trvalé, se s vývojem vědeckého poznání i našich zkušeností mohou zásady v průběhu let měnit.

1. Děti se chtějí a umějí učit

Děti mají přirozenou, vrozenou a evolucí rozvinutou chuť a potřebu učit se a rozvíjet. Jen tak se naučily chodit, mluvit, jednat s okolím a spoustu dalších věcí. Proto důvěřujeme dětem, že se chtějí učit a že vědí, jak se učit.

Víme ovšem také, že tato potřeba a schopnost učit se je dosti křehká a lze ji snadno pokazit. Snažíme se proto hledat cesty, jak ji podpořit, vyhýbat se postupům, které by ji mohly poškodit, a pokud už je porouchaná, což se stává u dětí přicházejících z tradičních škol, snažíme se ji napravit.

Vyhýbáme se vnější motivaci učení, a to rozhodně té negativní, jako je trest či hrozba trestu. Někdy je ovšem třeba určité nežádoucí činnosti dítěte zabránit. To však není v principu trest, ale pouze ochranné opatření, jehož smyslem je chránit dítě samotné i ostatní. Nenutíme děti k učení, spoléháme na vnitřní motivaci. Dopřáváme jim maximální možnost zažít radost z poznání a objevování. Ve ScioŠkolách dětem nabízíme možnost volby obsahu, cílů, úrovně, které chtějí dosáhnout, včetně volby metod a postupů, které pro dosažení cíle použijí. Limitem je samozřejmě vždy to, aby volba neomezovala

ostatní děti. S opatrností nabízíme dětem i témata, která pokládáme my za důležitá a v dané chvíli nezbytná.

2. Každé dítě je jedinečné

Každé dítě má svou individualitu, jedinečnou strukturu osobnosti, silné i slabší stránky, zájmy, potřeby a cíle. Každé dítě se vyvíjí jinak rychle, různá vývojová období a různé instinkty se objevují v různém věku. Každé dítě si přináší jiné zkušenosti a znalosti, jiné prekoncepty a naivní teorie.

Některé děti si potřebují věci osahat, mít spoustu příkladů, jiné jsou už v nižším věku schopny abstraktního uvažování, někdo se rychle orientuje v chaosu, nepotřebuje plán, a přece dosáhne cíle, jiný potřebuje řád a vedení. Některé děti přicházejí do školy a umějí číst i psát (třebaže jen na klávesnici), jiné pocítí potřebu umět číst až v osmi letech. Některé vyrůstaly v bilingvní rodině a umějí anglicky, jiné ještě nezačaly atd. atd.

Odlíšnosti a individualitu nepotlačujeme, ale naopak oceňujeme a rozvíjíme. Na úrovni dětí, průvodců i celých ScioŠkol. Především se snažíme všechny rozdíly mezi dětmi respektovat a podmínky jejich učení maximálně přizpůsobit možnostem a potřebám každého dítěte.

Různost obsahu, náročnosti, času, metod a cest, cílů, výsledků a soustavné přizpůsobování potřebám a možnostem jednotlivých dětí pochopitelně omezuje možnosti nějakého společného plánu, co se kdy děti naučí nebo co kdy budou umět.

3. Otevřenost světu mimo školu

Děti se učí všude, nejen ve škole, a učí se pořád. Většinu toho, co umíme a známe, se naučíme jinde než ve škole a často úplně jinak než záměrným a uvědomělým učením. Proto je důležité podporovat a mít na mysli i učení mimo školu.

Scioškola není uzavřené prostředí (viz též hodnota Otevřenost). Víme, že mnoho věcí, které jsou pro děti důležité, se odehrává mimo školu. Pracujeme i s tím, že spoustu důležitých věcí nemusíme dětem vysvětlovat, protože je pochytí i bez nás – ze svého okolí, z médií, ze světa.

Za samozřejmě pokládáme využívání všech dostupných informačních a vzdělávacích zdrojů. K tomu je nezbytné ovládnout čtyři důležité nástroje: čtení, angličtinu, komunikační technologie a komunikaci.

Snažíme se přinést svět do školy. Rádi vneseme mnoho zajímavého, podnětného či inspirativního z okolního světa. Necháváme děti, aby své zájmy, znalosti a zkušenosti přinášely do školy, aby seznámily ostatní s tím, co samy dělají doma či jinde, do čeho se samy pustily, co zažily.

A obráceně se snažíme propojit ScioŠkoly se světem. S tím, co se děje ve škole, rádi vyrazíme do světa, ukážeme to ostatním. Ať už jde o něco, co udělaly děti, nebo o něco, co jsme vyzkoušeli ve ScioŠkole a může to být inspirací pro ostatní školy. Hledáme možnosti, jak se děti mohou zapojit do skutečného světa mimo školu.

4. Rozmanité a motivující prostředí

Děti touží učit se a poznávat, aby rozuměly světu kolem sebe. To, co je obklopuje, podněcuje jejich zvědavost a zájem. Proto usilujeme o to, aby prostředí ve škole bylo přehledné, bohaté na podněty a aby poskytovalo zdroje a nástroje, které dětem umožní bádání, učení se a tvoření. Ještě důležitější je, jak děti s danými zdroji a nástroji pracují, zda je využívají ke skutečnému porozumění... Proto je pro nás primární podpora podnětnosti, kterou do školy přináší děti i průvodci jako jedinečné osobnosti.

Prostředí, které obklopuje dítě ve škole a samozřejmě i každého z nás kdekoli jinde, má vždy dvě stránky. První je čistě materiální, druhou stránkou je, jak s „materiálem“ pracujeme. Jedna věc je, že máme doma plno knih, druhá, zda si v nich čteme. Jedna věc je, že máme doma plno krásných věcí, druhá, zda jsou uklizené nebo je v nich nepořádek... První jde zpravidla snadno popsat, doložit a třeba i vykázat, druhou je těžké zachytit. První lze „koupit“, druhá se za peníze koupit nedá.

Ve ScioŠkolách není nejdůležitější mít co nejrozsáhlejší knihovnu, ale vést děti ke skutečnému zájmu o svět, třeba i o ten v knihách. A proto je důležitější než materiální vybavení ta nehmotná stránka

věci – podnětnost, jejímiž nositeli jsou lidé, ve škole tedy zejména průvodci a děti. Bohatost a rozmanitost věcí i informací mají děti všude kolem, škola by jim měla nabídnout rozmanitost ve světě lidí.

K mnohotvárnosti prostředí ve ScioŠkolách přispívá propojování dětí různého věku v rámci celé školy, aby se mohly navzájem obohacovat, inspirovat, napodobovat, učit od sebe – starší od mladších, mladší od starších. Důležitý je výběr průvodců, aby to byli různí lidé různých zájmů, dovedností a schopností, různých způsobů uvažování i různých temperamentů.

Nejdůležitějším prvkem prostředí školy je všudypřítomná chuť, touha a potřeba se učit. Chuť k učení mají děti vrozenou, ale rozvíjet ji stěží mohou s někým, kdo se sám neučí. Pokud na průvodcích vidí, že je vzdělávání součástí jejich života, přijmou je snáze i do toho svého.

5. Směřující prostředí

Podnětnost prostředí nemůže být bezbřehá, aby se děti v záplavě informací a různých lákadel neztratily. Ve ScioŠkolách hledáme rovnováhu mezi podnětností a přehledností, aby se děti mohly učit co nejvíce rozmanitých věcí, ale zároveň se na ně mohly soustředit. Důraz klademe na to, aby prostředí bylo nejen podnětné, ale i směřující, a to zejména k hodnotám důležitým pro život v dnešní době a život s druhými lidmi.

V době lovců a sběračů bylo smyslem všeho učení porozumět co nejlépe světu kolem. Všichni ve skupině vlastně uměli skoro totéž, možná někdo lépe sestavoval luky a jiný lépe brousil hroty šípů, někdo lépe stopoval zvěř a jiný byl šikovnější v lezení po stromech, ale v zásadě všichni uměli všechno. Univerzálnost byla nutná pro přežití. Přestože se svět a společnost od dob lovců a sběračů proměnily, naše mozky nikoli. Za pouhých 5000 let neměly čas se změnit. Učící instinkty jsou evolucí nastaveny tak, že jsou děti připraveny učit se všechno.

V dnešním světě přesyceném informacemi, nejrůznějšími podněty a lákadly máme vlastně opačný problém, než na který si některé školy stěžují. Ne, že se děti nechtějí učit nic, ony jsou spíše nastaveny na to, učit se všechno.

Učící instinkty dětí nejsou adaptovány na složitost tohoto světa a na vybírání z tolika možností. Mnohotvárné a motivující prostředí nemůže být bezbřehé a nepřehledné. Má být takové, aby učící instinkty dětí našly vždy něco, co potřebují, ale výběr nemusí být velký. Děti se potřebují učit sociálnímu chování a k tomu potřebují dostatečně bohaté prostředí různých lidí. Ale potřebují také vytvářet dlouhodobější vztahy jen s omezeným počtem lidí. Kdyby se ve škole každý den setkávaly s jinými dětmi, jistě by to byl problém. Proto hledáme rovnováhu mezi pestrostí, podnětností a stabilitou, srozumitelností.

6. Bezpečné a přívětivé prostředí

Bezpečné prostředí je pro učení nezbytné. Přesvědčení některých, že nejlepší výkon podáváme pod tlakem, platí totiž pouze pro rutinní opakování toho, co již umíme. Naopak je kognitivními vědci doloženo¹³, že osvojování nových poznatků, dovedností, bádání a objevování je ve stresu velice obtížné. Proto je pro nás bezpečné prostředí naprostým základem. Ve škole se za něj obvykle pokládá takové prostředí, kde dětem nehrozí žádné přímé nebezpečí. Neohrožují je spolužáci šikanou, posměchem ani učitelé křikem. Stres ve škole působí i zkoušení, písemka či neudělaný domácí úkol.

Skutečně bezpečné prostředí však vyžaduje mnohem více než nepřítomnost přímé hrozby. Důležité je uspokojení všech potřeb dítěte, mezi které dle Maslowovy pyramidy potřeb patří fyziologické potřeby, potřeba bezpečí, lásky a úcty. A teprve nad tím vším stojí potřeba seberealizace, kterou děti nacházejí právě v učení, bádání a ve vlastním růstu. Seberealizovat se a pracovat na sobě je možné teprve tehdy, jsou-li naplněny potřeby stojící v pyramidě níže.

Ve ScioŠkolách vytváříme prostředí, které lze nazvat nejen bezpečným, ale i příjemným či přívětivým. Nezapomínáme na to, že dětství a dospívání je plnohodnotnou částí života, nikoli jen přípravou na něj. Je už to život sám. Přejeme si, aby ho děti prožily příjemně.

¹³ Pink, Daniel, H.: Pohon, 2011

Bezpečné je prostředí, kde děti vědí, jak se orientovat a jak se chovat. Klíčová pro pocit bezpečí jsou jasná a srozumitelná pravidla života školy, psaná i nepsaná, ale hlavně předvídatelná. A důvěra. Důvěra v průvodce, ve spolužáky, důvěra, že se věci vyvinou správným směrem. V takovém prostředí se lépe přijímají výzvy a přiměřené riziko, které je pro efektivní učení nezbytné.

Všichni se chceme cítit přijímání druhými, být užiteční. Navzájem se respektujeme, vytváříme prostředí, kde je oceňována práce každého dítěte i průvodce. Děti bereme takové, jaké jsou, jejich případné chyby a slabé stránky nekritizujeme, ale bereme je vždy jako výzvu a podnět ke zlepšení.

7. Hlavním aktérem učení je dítě

Učení je vždy aktivním procesem, probíhá v hlavě žáka. Do té ale nevidíme. Můžeme sledovat jen nějaké vnější projevy toho, co se v hlavě dítěte děje. Jenže některé děti se neprojevují, jen sedí a poslouchají, něco si prohlíží, zdánlivě nedělají vůbec nic. Ale když i těm tiše sedícím dáme čas, často nás přesvědčí, že v jejich hlavách probíhala neviditelná aktivita – učení.

Podporujeme takové učení, kdy děti aktivně zkoumají své okolí a snaží se mu porozumět. Umožňujeme dětem, aby se učily, zpracovávaly informace a přemýšlely o nich tak, jak je jim vlastní. Podporujeme takovou formu učení, která je dětem přirozená – aktivní. A tím nejpřirozenějším způsobem učení je, když dítě zkoumá své okolí, snaží se ho ovládnout, porozumět jeho zákonitostem. Zde je iniciátorem aktivity dítě, plánuje ji, řídí. Jeho činnost se vlastně vůbec vědomě neorientuje na zapamatování informací (byť k tomu samovolně dochází), ale směřuje k porozumění.

Ve ScioŠkolách uplatňujeme zásadu: **Cokoli mohou udělat děti, ať to udělají děti** – od úklidu přes plánování výuky své či ostatních, nákup materiálu, zpětnou vazbu až třeba po vyřizování správné agendy školy a odpovídání na e-maily. Dopřáváme dětem přiměřeně jejich možnostem autonomii v tom, jak a kdy se učí, co dělají, dáváme jim možnost si volit, čemu se budou věnovat.

Průvodce se upozaduje. Není tím, kdo aktivně do dětí vědění tlačí, ale ani referentem zábavy, který je celou dobu musí bavit. Jeho úkolem je spíše nabízet dětem příležitosti, otevírat jim dveře. Vždy je ale důležité, aby všichni – vedení, průvodci, rodiče a hlavně děti – vnímali, že hlavní zodpovědnost za učení mají děti.

8. Zpětná vazba, ne známky

Jak se dítě naučí z kostek postavit věž? Staví, věž spadne – dítě dostalo zpětnou vazbu. Staví lépe, věž je vyšší, zase spadne atd. Dítě nepotřebuje známku nebo srovnávání, ale zpětnou vazbu, která mu pomůže se zlepšovat a motivuje jej. Ne u všech typů práce tato bezprostřední zpětná vazba funguje. Rolí průvodce proto je mimo jiné i to, aby pomohl dítěti hodnotit vlastní práci a hledat cesty k dalšímu zlepšování, aby dítě ocenil, případně je upozornil na to, co se mu nedaří, co odbylo apod.

Známkuje doma svoje děti? Dávali jste jim známky, když se učili chodit či mluvit? Pozorujete je a máte radost, jak se učí, rostou, zrají... Samozřejmě je opravíte, když něco udělají špatně, pochválíte, když je to dobré. Dáváte jim zpětnou vazbu, ta je důležitá. Proč by to ve škole mělo být jinak?

Ve ScioŠkolách děti neznámkuje, nenálepkuje, vyhýbáme se srovnávání, ať už jde o srovnávání s normou danou předpisem, standardem či ostatními dětmi. Pro učení je důležité navést dítě na hledání chyb, ukázat jim lepší postup.

Dáváme dětem zpětnou vazbu (pozitivní i negativní), oceňujeme je, poskytujeme jim hodnocení v podobě a míře, kterou potřebují. Nezaměřujeme se ve zpětné vazbě jen na výsledky, znalosti apod., ale také na samotný proces učení, protože to je cesta k rozvoji studijní autonomie.

Podporujeme schopnost dětí hodnotit své výsledky a postupy samostatně a také si navzájem poskytovat zpětnou vazbu. Důležité je umět zpětnou vazbu přijímat, a to i tu negativní. Zároveň věnujeme dostatek času individuálním rozhovorům s dětmi, reflexi jejich práce, cílů, cest ke zlepšení.

9. Zóna nejbližšího rozvoje

Když děláme něco, co už dokonale ovládáme, neučíme se. Pokoušíme-li se o něco, co je zcela mimo naše schopnosti, neučíme se. A v obou případech ztrácíme motivaci. Nejeefektivnější je učení v tzv. zóně nejbližšího rozvoje¹⁴, kde je pro nás úkol výzvou, ale stále jsme schopni jej zvládnout.

Pro dítě, které sčítá a odčítá do deseti, není výzvou počítat stále dokola 2 + 3. Ani se při tom neučí. Kdybychom ale po něm z ničeho nic chtěli např. dělení se zbytkem, nebylo by toho schopno. Nenaucilo by se to a pravděpodobně by ztratilo k počítání chuť. Zónou nejbližšího rozvoje pro takové dítě je např. počítání s přechodem přes desítku.

Ve ScioŠkolách se snažíme, aby se každé dítě pohybovalo v zóně svého nejbližšího rozvoje. Proto dětem nebráníme pustit se do obtížných úkolů. Klademe před ně velké výzvy (ne jen to, co jim jde), často větší, než je pro děti daného věku obvyklé. Když překážky překonají, necháváme je naplno prožít radost a uspokojení. Na druhou stranu pokládáme za normální, že se něco nepovede. Nepovažujeme však za nutné, aby dítě každou výzvu a úkol přijalo. Možná je právě teď nad jeho síly.

10. My víme, že o učení toho hodně nevíme

O samotném procesu učení toho (zatím) věda ví dost málo. Uvědomujeme si, že ani my nevíme o učení zdaleka vše. Snažíme se držet krok s nejnovějšími vědeckými poznatky, mít kritický odstup k vlastní práci a nebráníme se učit se od dětí. Jejich učení, chování, reakce nás toho učí nejvíc.

Ve školách v minulosti platila pravidla a učilo se způsobem, který je v rozporu s nejnovějšími poznatky kognitivních věd¹⁵ a je plný bobrů. A ano, naprostá většina dětí školu nějak přežila, většina z nich ve zdraví a mnohé děti se ve školách i leccos naučily. Člověk je totiž tvor velmi adaptabilní a děti jsou schopné se učit i ve velmi nevhodném,

¹⁴ Vygotskij, L. S.: Psychologie myšlení a řeči, 2004

¹⁵ Medína, J.: Pravidla mozku, 2012

někdy i nepřátelském prostředí. Téměř vždy jsou schopny se adaptovat. Pravda, někdy adaptace (učení) nemá s původními cíli vzdělavatelů nic společného. Třeba když se děti místo látky naučí opisovat, resp. vyhovět požadavkům učitele.

Ve ScioŠkolách víme, že toho mnoho nevíme. Hledáme nejlepší možné řešení. Proto se pouštíme do různých experimentů s učením, ale vždy s velkou opatrností a dobře sledujeme, jaké jsou reakce dětí. Nuda, nezájem, nespokojenost dětí jsou pro nás vždy signálem, že něco děláme špatně. Hledáme nápravu. Jelikož jsme si vědomi toho, že o učení mnohé nevíme, dokážeme pružně reagovat, měnit, vylepšovat.

Bez ohledu na všechny teorie o učení se zdá, že jednou z nejstarších a nejosvědčenějších metod učení je napodobování, a to se u člověka netýká zdaleka jen nějakých jednoduchých vnějších činností. Děti napodobují výrazy, chování, způsoby myšlení, přístup k problémům, hodnotové rámce, koníčky... Proto jsme přesvědčeni, že i přes všechno, co o učení nevíme, je jednou ze záruk úspěchu výběr průvodců. Ti dětem ve ScioŠkolách předají celou řadu věcí, aniž si to uvědomují.

Hodnoty ScioŠkol

Člověka (tedy i dítě) chápeme jako svobodného, odpovědného a aktivního jedince, který by měl aktivně usilovat o dobro nejen své, ale i druhých a světa. Má přispívat podle svých možností k tomu, že svět bude o něco lepším místem. Z tohoto přesvědčení vychází hodnoty ScioŠkol: svoboda, morálka, aktivita, optimismus, odvaha, otevřenost.

Svoboda

Bez odpovědnosti není svoboda – míra svobody, kterou reálně dítě má, by měla být vždy úměrná míře odpovědnosti, kterou je schopné a ochotné unést. Snažíme se hranici svobody najít co nejpřesněji a nebojíme se ani situace, kdy je svobody o trochu více než schopnosti nést zodpovědnost. To totiž dítě rozvíjí a posouvá. Umožňujeme dětem svobodnou volbu zejména v tom, co a jak budou dělat, ale vedeme je i k odpovědnosti. Ozřejmujeme jim důsledky jejich jednání, a pokud způsobí nějaký problém, necháváme je, aby se samy vyrovnaly s přirozeným důsledkem svého jednání. Trváme na dodržování pravidel, na kterých jsme se s dětmi shodli.

Morálka

Směřování k dobru. Morálka pro nás znamená schopnost nezávisle uvažovat o dobrém a zlém, volit dobro, respektovat práva druhého člověka, prosazovat dobro a postavit se zlu. Vycházíme z morálních zákonů: neubližovat, nekrást, nepodvádět, dodržovat dohody, pomáhat druhým.

Aktivita

Vítáme a podporujeme každou aktivitu dětí (kromě těch, které nerespektují druhé nebo škodí). Od toho je škola, kde lze leccos vyzkou-

šet. Vytváříme podmínky pro aktivitu, nabízíme možnosti, vytváříme příležitosti, zkoušíme, nebojíme se něco zkazit. Dáváme dětem čas, aby zkoušely, přemýšlely, vymýšlely, a také čas, aby s nějakou aktivitou samy přišly.

Optimismus

Průvodci i vedení škol jsou pozitivně, optimisticky naladěni lidé s růstovým nastavením mysli¹⁶. Věří, že vše se dá změnit k lepšímu. A hlavně věří, že je možné změnit k lepšímu sám sebe, vyrůst, naučit se, cokoli bude třeba. A věří, že totéž může i každé dítě nebo celá škola. Vedeme děti k tomu, aby si užívaly života. Děni v okolním světě vysvětlujeme z pozitivní perspektivy. Sklenici se snažíme vidět raději z poloviny plnou.

Odvaha

Odvahu projevili každý rodič, který dal dítě do ScioŠkoly. To je naše výhoda – do ScioŠkol chodí děti odvážných rodičů. Podporujeme odvážná rozhodnutí dětí. Neshazujeme je, nezpochybňujeme jejich schopnosti a nebráníme jim je plně využívat, případně i testovat. K odvaze ovšem nejde nikoho nutit, natož se posmívat, že ji třeba někdy nemá. Věříme, že děti zpravidla samy dobře odhadnou míru nebezpečí, proto jim umožňujeme vyzkoušet i věci s jistou mírou rizika – ať je to lezení na stromy nebo zkoušení neznámého.

Otevřenost

Otevřenost chápeme ve dvou rovinách:

Jako pravdivost a transparentnost – otevřeně a pravdivě informovat o všem, i o nepříjemných věcech, nebát se pravdu vyslovit a nebát se ji přijmout. Ve ScioŠkolách jsme otevření k sobě navzájem, ale i vůči dětem a rodičům. Prostředí otevřenosti pokládáme za základní předpoklad důvěry, a tím i dobrého fungování školy a růstu každého, kdo v ní je: ředitele, průvodce, dítěte.

¹⁶ Dwecková, C.: *Nastavení mysli*, 2015

Jako otevřenost k podnětům ze všech stran, otevřenost ke světu – hledat a přijímat podněty kdekoli, ve všech oblastech života, kdekoli ve světě okolo nás.

Výkon není naše hodnota

Výkon a úspěch nejsou mezi našimi hodnotami ze zcela zásadních důvodů. Někteří rodiče vidí smysl školy v tom, aby jejich děti byly úspěšné v daném systému, což často vědomě nebo podvědomě znamená, aby byly bohaté či slavné a aby se přizpůsobily. My takovým rodičům říkáme *výkonově orientovaní*. Zpravidla chtějí, aby se děti ve škole hodně naučily, nosily dobré známky, složily maturitu nebo ještě lépe třeba International baccalaureate a pak nastoupily na nějakou prestižní zahraniční školu, nejlépe na Harvard, což jim umožní rychle najít dobře placené prestižní zaměstnání. Hlavním smyslem a cílem školy pro ně je příprava na pracovní trh. My samozřejmě proti špičkovému výkonu, úspěchu či dobrému pracovnímu uplatnění nic nemáme, nakonec Scio je úspěšná společnost a Ondřej Šteffl v roce 1990 založil PORG, což je výkonová škola, stejně jako nemáme nic proti IB nebo studiu na Harvardu ba ani proti penězům, ale naše prioritní hodnoty to nejsou. Podle našeho přesvědčení úspěch nijak nezaručuje životní spokojenost a plnohodnotný život.

Slovníček pojmů

Kolej – Důležitá organizační jednotka ScioŠkoly. Stálá domovská skupina různě starých dětí, která se pravidelně schází pod vedením průvodce. Podobně jako koleje z knížek o Harry Potterovi. Povídají si o tom, co se ve škole aktuálně děje a co se bude dít. Děti v koleji společně snídají, dávají návrhy na shromáždění, jezdí na výlety. Starší děti pomáhají mladším.

Věkovka – Skupina dětí podobného věku, např. 3. + 4. třída. Většinou se učí společně. Může se různě dělit (např. podle úrovně v angličtině) nebo spojovat s jinými věkovkami.

Kruh – Skupina dětí, která ve škole za něco zodpovídá, např. za kuchyňku, bufet, knihovnu. Kdo se chce stát členem kruhu, musí od ostatních získat certifikát. Z členství v kruhu vyplývají práva (např. právo používat kuchyňku) i povinnosti (udržovat pořádek). Navíc kruh často nese zodpovědnost za danou oblast ve škole, spravuje ji, mnohdy včetně rozpočtu. Např. kruh knihovna nejen katalogizuje a řadí knihy v knihovně, ale hospodaří i s penězi, vybírá a nakupuje knihy. Členství je dobrovolné. Kdo nedodržuje dohodnutá pravidla, může být z kruhu vyloučen.

Projekt – Integrované tematické vyučování, při němž děti objevují a zkoumají určité téma v širším kontextu a napříč různými vědními obory. Jedná se o vyučovací metodu, kde je aktivita dětí zpočátku řízena průvodcem, postupně ale přebírají iniciativu děti a pracují samostatně nebo ve skupinách. Průvodce jim pomáhá stanovit si cíle, zajistit materiál a provést závěrečnou reflexi. Průběžně dává zpětnou vazbu. Projektové období trvá obvykle dva týdny, ale může to být více i méně. Bývá zakončeno prezentací výsledků práce dětí.

Průvodce – Dospělí nejsou ve ScioŠkolách těmi, kdo má vždycky pravdu a kdo určuje dětem, co, kdy, kde, jak a s kým mají dělat (alespoň ne pořád). Místo toho pomáhají dětem najít vlastní cestu ke studijní autonomii, provádí je na cestě vzděláním. Děti ve ScioŠkole jsou odpovědné za své učení, často se učí samy. Nepotřebují někoho, kdo je učí. Ale potřebují člověka, který je provádí jejich učením a rozvojem. Proto dospělým neříkáme učitelé, ale průvodci.

Nestrukturovaný čas – Zjednodušeně by se dalo říct „volno“. Tedy čas, kdy dětem nikdo nechystá zábavu ani práci. Je na dětech, aby řídily a organizovaly svou činnost.

Samorost – Čas, který je součástí „SVS“ a v němž děti mohou zcela samostatně pracovat na svém vlastním projektu, který si vymyslí. Děti iniciují, co se samostatně nebo ve skupince chtějí učít. Samy plánují, co potřebují a co má být výstupem jejich snažení. Následně pracují na svém projektu a průvodce je jim k dispozici, pokud jej samy požádají o radu či pomoc. Po skončení práce na samorostu vede průvodce s dětmi zpětnovazební rozhovor a děti prezentují své výsledky.

Shromáždění – Pravidelně se schází k projednávání a přijímání návrhů týkajících se života ve škole, pravidel apod. Hlasy dětí, průvodců i členů vedení školy jsou rovnocenné, rozhodující je síla argumentů a schopnost přesvědčivě je prezentovat. Účast je dobrovolná.

SVS (Svět v souvislostech) – Vyučovací „blok“, v němž se integruje poznání z nejrůznějších oblastí lidské činnosti. Metodou práce je nejčastěji integrované tematické vyučování (viz výše). Obvykle má své pevné místo v rozvrhu. Počet hodin roste v závislosti na věku dětí.

www.scioskoly.cz